

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ “ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ”

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

“ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ”

“THE CLASSICAL AND THE MODERN FAIRY TALE: A COMPARATIVE STUDY”

“Ίσως η παιδική ηλικία πλησιάζει περισσότερο απ’ όλες στην αληθινή ζωή”

Andre Breton

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΧΑΙΡΑ ΣΑΒΒΙΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ ΕΥΔΟΞΙΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ, 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ “ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ”

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

“ΤΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ”

“THE CLASSICAL AND THE MODERN FAIRY TALE: A COMPARATIVE STUDY”

“Ίσως η παιδική ηλικία πλησιάζει περισσότερο απ’ όλες στην αληθινή ζωή”

Andre Breton

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΧΑΙΡΑ ΣΑΒΒΙΝΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ ΕΥΔΟΞΙΑ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Η. ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ANNA Π. ΒΑΚΑΛΗ

ΦΛΩΡΙΝΑ, 2024

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς την επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Ευδοξία Κωτσαλίδου, μέλος του Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας για τις παραγωγικές υποδείξεις και την δημιουργική επικοινωνία και συνεργασία που είχαμε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστώ τον κ. Τριαντάφυλλο Η. Κωτόπουλο, μέλος του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και Διευθυντή του μεταπτυχιακού "Δημιουργική Γραφή" και την κ. Άννα Π. Βακάλη, μέλος του Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, που δέχτηκαν να συμμετέχουν ως επόπτες στην εργασία μου, η συμβολή των οποίων ήταν καθοριστική.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια και τους φίλους μου, που με υπομονή και κουράγιο στάθηκαν δίπλα μου και σε αυτό το μονοπάτι των σπουδών μου και με την ηθική τους συμπαράσταση, την συντροφιά και την αγάπη τους έφτασα στο τέλος μιας ξεχωριστής για μένα, εργασίας.

Αφιερώσεις

Η εργασία μου αφιερώνεται σε κάθε άνθρωπο πολυπράγμονα που εκτός από το πανεπιστήμιο, την πρώτη και τη δεύτερη εργασία του, την οικογένεια, τις υποχρεώσεις, τις ασχολίες της εποχής, κρατάει τη "φλόγα" της γνώσης αναμμένη. Παρηγορητικά και υποστηρικτικά, "Παιδεία μόνη των κτημάτων αναφαίρετων και ζώντι και τελευτήσαντι παραμένουσα". Μέγας Βασίλειος

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	3
Αφιερώσεις.....	4
Πίνακας Περιεχομένων.....	5
Περίληψη.....	7
Abstract.....	8
Εισαγωγή.....	9
1ο Κεφάλαιο: Παραμύθι.....	10
1.1 Το παραμύθι.....	10
1.2 Ιστορική αναδρομή παραμυθιού στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Ευρώπη και σε Παγκόσμιο επίπεδο.....	12
1.3 Η αισθητική του παιδικού βιβλίου.....	16
1.4 Εκπαιδευτικός, παιδί και βιβλίο.....	17
1.5 Σπίτι, παιδί και βιβλίο.....	20
2ο Κεφάλαιο: Είδη Παραμυθιών.....	21
2.1 Χαρακτηριστικά κλασικού και σύγχρονου παραμυθιού.....	21
2.2 Εκπρόσωποι κλασικού παραμυθιού.....	23
2.3 Οι ήρωες στα κλασικά παραμύθια.....	24
2.4 Κλασικά παραμύθια: Η Κοκκινোসκουφίτσα, Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι, Η Σταχτοπούτα.....	26
Εικόνα 1: Η Κοκκινোসκουφίτσα.....	27
Εικόνα 2: Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι.....	29
Εικόνα 3: Η Σταχτοπούτα.....	32
2.5 Σύγχρονο παραμύθια: Η σκάλα της αγάπης, Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα, Ο Αρλεκίνος.....	34
Εικόνα 4: Η σκάλα της αγάπης.....	35
Εικόνα 5: Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα.....	36
Εικόνα 6: Ο Αρλεκίνος.....	37
3ο Κεφάλαιο: Συγκριτικός πίνακας βασικών χαρακτηριστικών κλασικών και σύγχρονων παραμυθιών.....	37
4ο Κεφάλαιο: Η Κοκκινোসκουφίτσα και η αγέλη των λύκων.....	45
4.1 Αντιθέσεις μεταξύ του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας και της σύγχρονης εκδοχής της.....	47
Επίλογος.....	48
Βιβλιογραφία.....	50

Δήλωση περί λογοκλοπής

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της Μαχαίρα Σαββίνας, η οποία και την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέως, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της ίδιας. Η δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

Ονοματεπώνυμο: Μαχαίρα Σαββίνα

Ημερομηνία: 27/5/2024

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια συγκριτική μελέτη μεταξύ της κλασικής και της σύγχρονης λογοτεχνίας. Ο προβληματισμός που τίθεται έγκειται στο κατά πόσο τα κλασικά παραμύθια είναι κατάλληλα ως προς το περιεχόμενο, την αισθητική, το παιδί, το γονιό και τον εκπαιδευτικό, σε σχέση με τα σύγχρονα παραμύθια που διαφοροποιούνται ως προς τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν να προσπαθήσουμε να αντιστοιχίσουμε τα μηνύματα, τα στερεότυπα και τα περιγραφικά στοιχεία των κλασικών με των σύγχρονων παραμυθιών, τα αποτελέσματα των οποίων μπορούν να αξιοποιηθούν διδακτικά. Πιο συγκεκριμένα, αποφαίνεται πως στα κλασικά παραμύθια η θέση της γυναίκας είναι υποβαθμισμένη, ο θάνατος και η ορφάνια ενυπάρχουν στην πλειοψηφία των βιβλίων, ο λόγος είναι υπερπεριγραφικός, η μαγεία, η αγριότητα και η εκδίκηση αποτελούν βασικά στοιχεία, επίσης. Όμως, παρόλο που τα περισσότερα από τα κλασικά παραμύθια σήμερα έχουν αξιολογηθεί ως ακατάλληλα, αξίζει να αναφερθεί πως γράφτηκαν κάτω από τις συνθήκες μιας άλλης, πιο σκληρής εποχής, όπως του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και άρα, επηρεασμένοι οι παραμυθάδες από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες αποτύπωσαν αυτές τις εκδοχές. Τέλος, στο δημιουργικό κομμάτι της εργασίας γίνεται προσπάθεια να ξαναγραφτεί το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας με μια σύγχρονη, παιδαγωγική σκοπιά, στην οποία η Κοκκινোসκουφίτσα ζει με την οικογένειά της στο αγρόκτημα και επειδή φθινοπωριάζει απότομα πηγαίνει μερικά καλούδια στον παππού και στην γιαγιά, την ώρα που η αγέλη των λύκων πλησιάζει.

Λέξεις κλειδιά: Σύγχρονα Παραμύθια, Κλασικά Παραμύθια, Παιδική Λογοτεχνία, Προσχολική Εκπαίδευση

Abstract

This thesis is a comparative study between classical and modern literature. The question raised is whether classic fairy tales are appropriate in terms of content, aesthetics, the child, the parent and the teacher, in relation to modern fairy tales that differ in terms of the aforementioned characteristics. The methodology followed was to try to match the messages, stereotypes and descriptive elements of the classics with the modern fairy tales, the results of which can be used didactically. More specifically, it is shown that in classic fairy tales the position of women in society is degraded, death and orphanhood are inherent in the majority of books, speech is hyper-descriptive, magic, ferocity and revenge are key elements, too. But, although most of the classic fairy tales today have been evaluated as inappropriate, it is worth mentioning that they were written under the conditions of another, harsher era, such as the Second World War, and therefore, influenced by the socio-political conditions, the storytellers captured these fairy tales. Finally, in the creative part of this thesis, an attempt is made to rewrite the fairy tale of Little Red Riding Hood from a modern, pedagogical point of view, in which Little Red Riding Hood lives with her family on the farm and because it is suddenly autumn, she takes some goodies to her grandparents, while a pack of wolves approaches.

Keywords: Modern Fairy Tales, Classic Fairy Tales, Children's Literature, Preschool Education

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ κλασικών και σύγχρονων παραμυθιών. Στόχος είναι να αποσαφηνιστεί γιατί πολλά από τα κλασικά παραμύθια θεωρούνται σήμερα ακατάλληλα και να μελετηθεί πως διαμορφώθηκε μέσα στα χρόνια το παραμύθι και γιατί τα σύγχρονα παραμύθια θεωρούνται πιο καλά. Πιο αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για το παραμύθι, ένα λογοτεχνικό είδος και δημιουργήθηκε παράλληλα με την ανθρωπότητα. Εξελήχθηκε μέσα στα χρόνια και επηρεάστηκε από τις κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες κάθε εποχής και περιοχής. Η ιστορική αναδρομή που ακολουθεί αφορά την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ευρώπη και αναφορές γίνονται για τα παραμύθια προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Καθοριστικός είναι και ο ρόλος της αισθητικής ενός βιβλίου, που τέρπει τον αναγνώστη όχι μόνο γνωστικά, αλλά και με βάση το καλαίσθητο που διεγείρει τη φαντασία του. Σημαντική είναι και η σχέση του εκπαιδευτικού με το παιδί και το βιβλίο, όπου διασαφηνίζεται η προσέγγιση που οφείλει να έχει ο εκπαιδευτικός για να μεταλαμπαδεύσει τη φιλαναγνωσία. Εκτός από τον εκπαιδευτικό, ο γονέας ρίχνει το πρώτο "σποράκι" για να αγαπήσει το παιδί το βιβλίο. Η συμβολή του έχει αλλάξει μέσα στα χρόνια λόγω της προόδου της τεχνολογίας και της λιγότερης ενασχόλησης των γονιών με τα βιβλία. Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφονται τα είδη παραμυθιών, που διαφοροποιούνται ως προς το περιεχόμενο, την μορφή και το λεξιλόγιό τους. Τα χαρακτηριστικά του κλασικού και του σύγχρονου παραμυθιού διαφέρουν μιας και γίνεται λόγος για ένα εξελικτικό είδος μέσα στα χρόνια. Οι εκπρόσωποι του κλασικού παραμυθιού στην Ελλάδα εμφανίζονται για πρώτη φορά στο Βυζάντιο και τις επόμενες δεκαετίες πληθαίνουν ραγδαία. Οι ήρωες των κλασικών παραμυθιών αφορμόμενοι από τη μυθολογία έχουν εξωπραγματικά στοιχεία, που σήμερα δεν τα καθιστούν ελκυστικά για τους νεαρούς αναγνώστες. Αναλυτικότερα, παρουσιάζονται τρία κλασικά παραμύθια, "Η Κοκκινোসκουφίτσα", "Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι" και η "Σταχτοπούτα" και σχολιάζονται τα στοιχεία που τα κρίνουν ακατάλληλα τη σημερινή ημέρα. Στον αντίποδα, καταγράφονται τρία σύγχρονα παραμύθια: "Η σκάλα της αγάπης", "Ο γύρος του κόσμου με μία βάλιτσα" και ο "Αρλεκίνος", που αγγίζουν θέματα οικεία για τα παιδιά και είναι ευρέως γνωστά και αγαπητά. Στο τρίτο κεφάλαιο συγκρίνονται τα χαρακτηριστικά στοιχεία των κλασικών με των σύγχρονων παραμυθιών και διατυπώνονται και με τη μορφή πίνακα. Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί το δημιουργικό σκέλος της εργασίας όπου

γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθεί μια νέα εκδοχή του παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας, η οποία εν συνεχεία συγκρίνεται με την κλασική εκδοχή της.

1ο Κεφάλαιο: Παραμύθι

1.1 Το παραμύθι

Το παραμύθι εμφανίστηκε παράλληλα με το τραγούδι κατά τη νηπιακή ηλικία της ανθρωπότητας. Για πολλούς αιώνες ζει και μεταφέρεται από γενιά σε γενιά, από τόπο σε τόπο και από λαό σε λαό. Ετυμολογικά η λέξη "παραμύθι" προέρχεται από τις λέξεις (παρά + μύθος), όπου ο μύθος προέρχεται από το ρήμα μυθούμαι, που σημαίνει δίνω θάρρος, παρηγορώ, ανακουφίζω) (Αυδίκος, 1994).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα παραμύθια διαφοροποιούνται μέσα στα χρόνια ως προς το λεξιλόγιο ή το περιεχόμενο, αλλά η μυθική τους διάσταση παραμένει ίδια. Ίδιος μένει και ο βασικός θεματικός τους πυρήνας που βασίζεται στην μορφή, την πλοκή, τη λύση και τη σκηνική οικονομία. Το παραμύθι δεν έχει ορισμένο τόπο ή χρόνο, αλλά μια πλασματική ατμόσφαιρα, κατά βάση του παρελθόντος, γι' αυτό και όλα τα παραμύθια ξεκινούν με τη φράση: "Μια φορά κι έναν καιρό..." (Αναγνωστόπουλος, 1996).

Σκοπός του παραμυθιού είναι να τέρψει και να διεγείρει τη φαντασία μικρών και μεγάλων. Αυτό συμβαίνει μέσω της αφήγησης, η οποία διδάσκει ηθικά και αισθητικά, τονίζοντας την υπεροχή του καλού έναντι του κακού, όπως συμβαίνει και στην διαλεκτική φιλοσοφία των αντιθέσεων. Με τη φράση "υπεροχή του καλού" εννοούνται αρετές, όπως η αγάπη, η καλοσύνη η δικαιοσύνη και η ανδρεία. Να επισημανθεί πως δεν καταλήγουν όλα τα παραμύθια σε κάποιο ηθικό δίδαγμα, γιατί άλλοτε έχουν σκοπό απλά να ευχαριστήσουν τον αναγνώστη (Παπαχρήστου, Α., & Στρατάκη, Α. (n.d.).

Αξίζει να σημειωθεί πως μια μητέρα ρώτησε τον Albert Einstein για το τι θα πρέπει να διαβάζει ο γιος της για να γίνει επιστήμονας. Ο Einstein απάντησε: "Παραμύθια". Ξαναρώτησε η μητέρα: "Πολύ ωραία κι έπειτα;". Η απάντηση ήταν: "Κι άλλα παραμύθια". "Και μετά απ' αυτά;";, ξαναρώτησε. "Ακόμα κι άλλα παραμύθια", της απάντησε σταθερά ο μεγάλος επιστήμονας (Ανδρουτσοπούλου, Αθήνα, 1990).

Το σύγχρονο παραμύθι διαφοροποιείται από το κλασικό λόγω της διαφοροποίησης των αναγνωστικών ενδιαφερόντων των παιδιών που επηρεάζονται ως προς τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, την πρόοδο των επιστημών, την κατάκτηση του διαστήματος, τη δημιουργία μεγαλουπόλεων, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο και κάθε τι που αλλάζει

μέσα στα χρόνια. Βέβαια, αντι για διαφοροποίηση, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί απλώς, ο όρος της εξέλιξης.

Σύμφωνα με τη Σέλμα Λάγκερλεφ, η παιδική λογοτεχνία αποτελεί κομμάτι της λογοτεχνίας και είναι καλλιτεχνική έκφραση, που διαθέτει όπως όλες οι τέχνες, αξία, εφόσον είναι αισθητικά δικαιωμένη. Ακόμα, διαθέτει έναν πυρήνα κοινωνικών αξιών, που καθοδηγούν την συμπεριφορά και το πλαίσιο φράσης ενός παιδιού, ενός εν δυνάμει ενηλίκου (Βασ. Δ. Αναγνωστοπούλου, "Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας", ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ, Αθήνα 2022).

Καθίσταται δύσκολο από τους ερευνητές να αριθμηθούν τα παραμύθια που έχουν γραφτεί και γι' αυτό τον λόγο έχουν διακριθεί σε κάποιες κατηγορίες. Σύμφωνα με τον Wundt (Μαλαφάντης, 2011), τα παραμύθια χωρίζονται σε μυθολογικά, παραμύθια που σχετίζονται με τη μαγεία, βιολογικά παραμύθια, παραμύθια με ζώα, παραμύθια λαογραφικά, αστεία παραμύθια και διδακτικά. Φυσικά υπάρχουν υποκατηγορίες, πολλές από τις οποίες είναι υποκειμενικές με βάση τα βιώματα του αναγνώστη και όχι αντικειμενικές. Υπάρχουν μύθοι που πρωταγωνιστούν άνθρωποι και άλλοι που πρωταγωνιστές είναι τα ζώα, υπάρχουν παραμύθια θρησκευτικά, αινιγματικά ή με ευτράπελες διηγήσεις.

Σύμφωνα με τον Zipes (Zipes, 1994) τα παραμύθια ως προς τη δομή τους έχουν μια "αποστολή" με την αναχώρηση ή την εξορία του πρωταγωνιστή, ο οποίος καλείται να φέρει εις πέρας ένα καθήκον (τις περισσότερες φορές δύσκολο). Εν συνεχεία, σημαντικό ρόλο έχουν οι βοηθοί, που έχουν μυστηριώδεις δυνάμεις, όπως είναι οι νεράιδες ή τα ζώα που μιλούν και τον βοηθούν στην πορεία του. Φυσικά θα αντιμετωπίσει και εμπόδια, που είναι οι εχθροί ή κάθε μορφής κακιά δύναμη με την οποία πρέπει να αναμετρηθεί ο πρωταγωνιστής. Η δράση του ήρωα είναι καθοριστική, γιατί περνά από δοκιμασίες, αναμετράται με το κακό και προσπαθεί να επιτύχει την αποστολή του για να επέλθει ένα ευτυχισμένο και δίκαιο τέλος και το κακό να τιμωρηθεί. Όταν ο ήρωας πετύχει τον στόχο του οδηγείται σε γάμο, αποκτά πλούτη και δόξα, σωτηρία και σοφία ή συνδυασμό όλων αυτών.

Ο πλούτος των μηνυμάτων και τα πολλαπλά επίπεδα ερμηνείας των παραμυθιών επιτρέπουν στους μελετητές να εμβαθύνουν στην ποιότητα τους. Μιλώντας για τα παραμύθια η ψυχαγωγία έχει σημαντικό ρόλο ενώ ταυτόχρονα εμφανίζεται και η ταύτιση με κάποιον χαρακτήρα, η αίσθηση του ανήκειν και η διάκριση μεταξύ ατομικής και συλλογικής ταυτότητας (Δουλάμη, 2011).

1.2 Ιστορική αναδρομή παραμυθιού στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Ευρώπη και σε Παγκόσμιο επίπεδο

Η αφηγηρία της νεοελληνικής λογοτεχνίας ανάγεται τον 11ο αιώνα μ.Χ., με το έπος του Διγενή Ακρίτα που θεωρείται το πρώτο λογοτεχνικό γραπτό (Πολίτης, Αθήνα, 1980).

Τον 18ο αιώνα άρχισε να μεγαλώνει το ενδιαφέρον της κοινωνίας για το παιδί στον ευρωπαϊκό χώρο. Η Παιδική Λογοτεχνία έφτασε να αναγνωρίζεται ως σπουδαίο τμήμα της γραμματολογίας κάθε χώρας, ως κλάδος αυτόνομος και ταυτόχρονα ως αναπόσπαστο μέρος της λογοτεχνίας. Οι παιδοψυχολόγοι, με τη σειρά τους κατανόησαν την σημασία της παιδικής λογοτεχνίας και τα οφέλη της προς το παιδί, όπως την αισθητική διαπαιδαγώγηση, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, την ανάπτυξη φαντασίας και κρίσης και την συνειδητοποίηση του εαυτού τους. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δόθηκε γενικότερα έμφαση στην δημιουργία ενός κόσμου ειρηνικού, με σκοπό να μην επαναλάβουν τα παιδιά τα σφάλματα των μεγάλων, να κατανοούν άλλους ανθρώπους, να καλλιεργήσουν φιλειρηνικό πνεύμα και να αναγνωρίσουν τις μελλοντικές τους ευθύνες. Διαπιστώθηκε λοιπόν, πως ο πιο άμεσος τρόπος για να λειτουργήσουν αυτά είναι μέσω του παιδικού βιβλίου (Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου, 1990).

Η τομή όμως ορίζεται το 1830 με την είσοδο του ρομαντισμού στην Ελλάδα και την δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους. Το 1833 μεταφέρεται στην Αθήνα, η πρωτεύουσα του νεοελληνικού κράτους και η λογοτεχνία πλαισιώνεται με το ρεύμα του ρομαντισμού των Φαναριωτών, οι οποίοι επηρεάζουν την Ελλάδα σε πνευματικό, διοικητικό και κοινωνικό επίπεδο. Την ίδια χρονική περίοδο, το γαλλικό πνεύμα, μεταλαμπαδεύεται στην Αθήνα, μέσω του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή και η κρητική παράδοση και το δημοτικό τραγούδι περνάνε μια περίοδο κρίσης. Τα επόμενα δύο χρόνια εμφανίζονται ο Γεώργιος Βιζυηνός, ο Κωστής Παλαμάς και ο Γεώργιος Σουρής εκφράζοντας με την γραφή τους την ποίηση, στην οποία υπάρχουν στοιχεία δημοτικής και επτανησιακής ποίησης (Γιάκος, Αθήνα, 2008).

Κατά την περίοδο του 1880, τα λογοτεχνήματα χαρακτηρίζονται από πατριωτισμό, θρησκευτικότητα και διδακτισμό και γι' αυτό χρησιμοποιούνται ως παιδικά αναγνώσματα. Συνεπώς, τα πρώτα περιοδικά που είναι γραμμένα για παιδιά περιλαμβάνουν ποιήματα των ρομαντικών Φαναριωτών και των Επτανησίων, με ποικίλο γνωστικό περιεχόμενο, όπως μυθολογία, επειδή έχει ψυχαγωγικό και συγχρόνως διδακτικό χαρακτήρα, ιστορία, γραμματική, γεωγραφία, φυσική, θρησκεία και γενικότερα, εγκυκλοπαιδικές γνώσεις. Κύρια γλώσσα των περιοδικών είναι η καθαρεύουσα ή αρχαίζουσα και βασικός σκοπός τους, είναι

το "τέρπειν άμα και διδάσκειν", που κυριαρχεί ως μία βασική παιδαγωγική αρχή σε όλο τον ευρωπαϊκό κόσμο (Πάτσιου, 2001).

Λίγο αργότερα, η Παιδική Αποθήκη αποτελεί το πρώτο περιοδικό για παιδιά και εκδίδεται το 1836. Ο Γιάκος υποστηρίζει πως η παιδική λογοτεχνία σχετίζεται τόσο με την αισθητική αξία ενός κειμένου, όσο και με την θέση στην οποία θα έρθει το παιδί, ώστε να το απολαύσει (Γιάκος, Αθήνα, 2008).

Μεταξύ 1830 - 1880 κυκλοφορούν λογοτεχνήματα που διαβάζονται από νέους, χωρίς να έχουν γραφτεί γι' αυτούς. Το ίδιο συμβαίνει και στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα κλασικά έργα, όπως "Ο Ροβινσών Κρούσος" του Ντάνιελ Ντεφόου ή "Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ" του Τζόνθαν Σουίφτ να μεταφράζονται συνεχώς και να γίνονται αγαπητά στα παιδιά. Η πολιτεία αποκτά έντονο ενδιαφέρον για το παιδί και την εκπαίδευσή του κι έτσι η λογοτεχνία αρχίζει να γίνεται πιο συγκεκριμένη. Έτσι, τις τελευταίες δύο δεκαετίες του 19ου αιώνα και με πρωτοστάτη τον Νικόλαο Πολίτη, γίνεται μια στροφή προς το σύγχρονο Ελληνισμό. Επιβάλλεται η δημοτική γλώσσα και επικρατούν θεματικές που αγγίζουν τον άνθρωπο με στοιχεία οικειότητας, χαράς και καθημερινής ευτυχίας (Κατσίκι - Γκιβάλου, 1995).

Μέσα σε αυτό το κλίμα καταγράφονται οι πρωτεργάτες της παιδικής λογοτεχνίας, μερικοί από τους οποίους είναι ο Άγγελος Βλάχος με τα Άσματα σχολικά (1889), ο Δημήτριος Καμπούρογλου με τη συλλογή "Μύθοι και διάλογοι προς χρήσιν των ανήβων" (1881), ο Αλέξανδρος Πάλλης με "Τα τραγουδάκια για παιδιά" (1889) και ο Γρηγόριος Ξενόπουλος με το μυθιστόρημα "Η αδερφούλα μου" και με δημοσιεύματα στο περιοδικό: "Η Διάπλασις των Παίδων" (Κατσίκι - Γκιβάλου, 1995).

Τα κείμενα της τελευταίας εικοσαετίας του 19ου αιώνα που είναι γραμμένα για παιδιά επικεντρώνονται στον ψυχικό τους κόσμο και τα ενδιαφέροντά τους. Ακόμα, μεταφράζονται όλο και περισσότερα ξένα έργα, όπως του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, του Ιούλιου Βερν, των αδελφών Βίλχεμ-Καρλ και Γιάκομπ Γκρίμμ, της Σέλμας Λάγκερλεφ, του Τσέχωφ, του Βίκτωρος Ουγκό, του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ και του Ζαν Μορεάς.

Πρωτεύουσα θέση έχει το περιοδικό "Η Διάπλασις των Παίδων", η οποία περιλαμβάνει κείμενα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, του Ανδρέα Καρκαβίτσα και του Γρηγόριου Ξενόπουλου. Η σχέση παιδικής λογοτεχνίας και λογοτεχνίας για μεγάλους έχει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά, όπως η αισθητική μορφή ή το περιεχόμενο. Αρνητικό πρόσημο στην παιδική λογοτεχνία είναι ο διδακτισμός, ο οποίος με τον τρόπο που διατυπώνεται δεν αντιμετωπίζει το παιδί ως αυτόνομη προσωπικότητα, με σεβασμό στα δικαιώματά του στην κοινωνία, την ψυχαγωγία και τη μόρφωση (Γιάκου, 1979).

Πώς θα μπορούσε όμως να γίνεται λόγος για την αξία του παραμυθιού, όταν αυτό δεν μπορεί να ταξιδέψει σε λαούς που παλεύουν ακόμα για την επιβίωσή τους; Στην Αφρική, την Ασία και την Λατινική Αμερική η έκδοση παιδικών βιβλίων φαίνεται μακρινή, λόγω της έλλειψης πρώτων υλών. Ταυτόχρονα, ο αναλφαβητισμός τίθεται ως πρώτο μέλημα προς διευθέτηση, κυρίως οργανισμών, όπως η UNESCO. Μεγάλο ζήτημα φαίνεται να είναι και η πολυγλωσσία, λόγω της οποίας είναι δύσκολο να καταρτηθούν και να επιμορφωθούν συντελεστές παραγωγής βιβλίων σε τόσες γλώσσες. Για παράδειγμα, στην Ινδία υπάρχουν 23 επίσημες γλώσσες. Σύμφωνα με τη Jella Lerman τα βιβλία θα πρέπει να μεταφράζονται και να διαδίδονται σε όλο τον κόσμο, ώστε να υπάρχει ισορροπία και επικοινωνία μεταξύ των λαών και τα βιβλία να λειτουργούν ως "γέφυρα που θα ενώνουν τους λαούς". Επίσης, στην Λατινική Αμερική, ενώ εκδίδονται κάποια παιδικά βιβλία είναι δύσκολο να απορροφηθούν από τα λαϊκά στρώματα λόγω του χαμηλού μορφωτικού τους επιπέδου, του υψηλού ποσοστού αναλφαβητισμού και των οικονομικών προβλημάτων (Πέτροβιτς, 1990).

Δεν θα μπορούσε να μην γίνει αναφορά και στην Κυπριακή Παιδική Λογοτεχνία, η οποία θεματολογικά ασχολείται με το πρόσφατο ιστορικό παρελθόν και την ιστορία του νησιού. Τα μυθιστορήματα, οι νουβέλες και τα αφηγήματα εμπνέονται από την κοινωνική και πολιτική κατάσταση του νησιού μετά το 1974. Ο θεματικός πυρήνας περιλαμβάνει μεταξύ άλλων γραπτά που σχετίζονται με το πραξικόπημα, την εισβολή, τη προσφυγιά και τις συνέπειες της κυπριακής τραγωδίας. Στο τέλος της δεκαετίας του 1980 γίνεται στροφή προς τα σύγχρονα θέματα και προβλήματα που σχετίζονται με τη παγκόσμια πραγματικότητα, όπως τα πανανθρώπινα ζητήματα της εποχής. Τέτοια ήταν η δικαιοσύνη, η ελευθερία, οι ανθρώπινες σχέσεις και το περιβάλλον. Τα κείμενα είναι ρεαλιστικά και ευχάριστα χωρίς βαρύ διδακτισμό. Ιδεολογικά απευθύνονται στην Κυπριακή Δημοκρατία, με έμφαση στην εθνική μνήμη, την ιδέα της επιστροφής στις πατρικές εστίες, την ανάγκη συνύπαρξης Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων, την κριτική του πολέμου και την εθνική ταυτότητα (Αναγνωστόπουλος, 1996, 192).

Μετά τη δεκαετία του 1980 και μέχρι σήμερα η Κυπριακή Παιδική - Νεανική Λογοτεχνία με τη συμβολή του Παιδικού - Νεανικού Βιβλίου, του Υπουργείου Παιδείας, του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Κύπρου, του Ελληνικού Πνευματικού Ομίλου Κύπρου, του Ομίλου Φίλων Παιδικής Βιβλιοθήκης και άλλων σημαντικών παραγόντων παρουσίασε σημαντική άνθηση, εφόσον είναι πλέον συντονισμένη με παγκόσμια ζητήματα των καιρών και ταυτόχρονα διεξάγει τον αγώνα της για δικαίωση, όπως κάνει εδώ και χρόνια ολόκληρος ο κυπριακός λαός. Πρωτεργάτες της κυπριακής Παιδικής Λογοτεχνίας είναι ο Μιχαλάκης Μαραλεύτης, ο Κύπρος Χρυσάνθης, ο Νίκος Λιβέρδος, ο Κώστας Κατσώνης, ο

Δώρος Θεοδούλου και πολλοί άλλοι. Ο Dr. Ronald Jobe, πρώην Πρόεδρος της IBBY, τονίζει: "Ελπίδα υπάρχει. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ιδιαίτερα εμείς, οι υποστηρικτές της παιδικής λογοτεχνίας, ότι το σημαντικότερο στοιχείο ενός καλού παιδικού βιβλίου είναι η αίσθηση της ελπίδας που αφήνει πάντα. Όμως η ελπίδα καρποφορεί μόνο όταν την μοιραζόμαστε. Γι' αυτό και πρέπει να συνεχίσουμε τον αγώνα για την προώθηση της παιδικής λογοτεχνίας και την προσπάθεια να μιλάμε γι' αυτή και την αξία της" (Ανδρουτσοπούλου, 1995).

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, η ελληνική λογοτεχνία περικλείεται από πατριωτισμό, θρησκευτικότητα και διδακτισμό και χρησιμοποιείται ως "παιδική λογοτεχνία". Βασικές θεματικές της δεκαετίας του 1980 ήταν ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος, η ειρήνη, ο φασισμός, ο λαϊκός πολιτισμός, οι παραδόσεις, τα επιτεύγματα της επιστήμης, η τεχνολογία, το φυσικό περιβάλλον, η μόλυνση και η ρύπανση και αυτά τα θέματα αξιοποιήθηκαν ως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, όπου έγινε μια στροφή στις ανθρώπινες σχέσεις, την καταναλωτική νοοτροπία, τις σχέσεις των δύο φύλων και τις σχέσεις μεταξύ ηλικιωμένων και νέων, τα έντονα κοινωνικά προβλήματα, όπως το διαζύγιο, η βία, τα ναρκωτικά, η αναπηρία, το σεξ, ο θάνατος, η φτώχεια, οι μειονότητες, η αρρώστια, η μοναξιά, ο ρατσισμός και ο επαναπατρισμός (Σταφυλάς, 1998).

Ο τρόπος γραφής δέχθηκε επίσης κάποιες μεταβολές, μιας και έγινε πιο ρεαλιστικός. Σε αυτό, σαφώς έπαιξε σημαντικό ρόλο και η τηλεόραση με τα ανάλογα προγράμματα, παιδικά και μη. Ο εικαστικός ρεαλισμός ως εκ τούτου άρχισε να απαντάται σε βιβλία προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας (Αναγνωστόπουλος, 1996).

Κύριες τάσεις που εμφανίστηκαν αυτή τη δεκαετία σε παγκόσμιο επίπεδο και σύμφωνα με τη Διεθνή Παιδική Λογοτεχνία, όπως αναφέρονται στο βιβλίο της Λ. Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου είναι οι εξής:

α) Παιδική Λογοτεχνία του Δυτικού Κόσμου: Περιλαμβάνει την ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας και των ανθρώπινων προβλημάτων.

β) Παιδική Λογοτεχνία του Ανατολικού Κόσμου: Σχετίζεται με τον προβληματισμό των παιδιών γύρω από τις μελλοντικές ευθύνες, ως μελών του κοινωνικού συνόλου.

γ) Παιδική Λογοτεχνία του Τρίτου Κόσμου: Ασχολείται με την αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας και την προσπάθεια για διάσωση του ντόπιου πολιτισμού (Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου, 1990).

Η Παιδική Λογοτεχνία περιλαμβάνει μικρές ιστορίες, σύγχρονα παραμύθια και παραμυθιακά αφηγήματα. Απευθύνεται σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, σε παιδιά προσχολικής και μέσης σχολικής ηλικίας. Προς τους εκδότες ασκήθηκε κριτική για εύκολο και σίγουρο κέρδος και προς τους συγγραφείς για εύκολο είδος γραφής. Ωστόσο,

διαπιστώθηκε πως μέσα από αυτά τα κείμενα περνά ο σύγχρονος προβληματισμός. Η θεματική των κειμένων περιλαμβάνει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, την οικογένεια, το σχολείο, την τεχνολογία, διαστημικές αναφορές και αναφορές σχετιζόμενες με την σεξουαλική αγωγή. Ελληνικά λαϊκά παραμύθια μεταφράζονται σε άλλες χώρες, όπως Ευρώπη, Αφρική, Ασία, κ.λπ. Να σημειωθεί πως σήμερα υπάρχουν αρκετοί συγγραφείς που γράφουν παραμύθια, αλλά παραμυθάδες, με την κλασική έννοια, πολύ λίγοι (Αναγνωστόπουλος, 1996).

Στην ενότητα αυτή αξίζει να σημειωθούν και οι πρώτες μελοποιήσεις παιδικών ποιημάτων. Για την ακρίβεια, πρόκειται για κείμενα με θρησκευτικό περιεχόμενο, των οποίων η θεματική δεν άργησε να διευρυνθεί. Ωστόσο, τον Φεβρουάριο του 1875, η "Εφημερίς των Παίδων" κοινοποιεί του πρώτους στίχους από το ποίημα: "Ο Ιησούς με αγαπά", που έπρεπε να μάθουν να τραγουδούν ή καλύτερα να ψάλλουν τα Ελληνόπουλα και ακολουθούν και άλλες μελοποιήσεις από στιχουργούς και μουσουργούς, βασισμένες σε ελληνικές και γερμανικές μελωδίες. Να σημειωθεί πως οι πρώτες μελοποιήσεις έγιναν από τον συνθέτη, μουσικό παιδαγωγό και ποιητή, Αλέξανδρο Κατακουζηνό (Γιάκου, Αθήνα, 2008, 109).

Λίγο αργότερα δημοσιεύει στίχους με νότες και ο "Παιδικός Κόσμος" (1934), του Γ. Βλέσσα και ο "Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Νεότητας" (1938), που επικεντρώνεται σε εθνικά κυρίως, εμβατήρια. Ακολουθούν "Τα ψηλά βουνά" (α' εκδ. 1919), του Ζαχαρία Παπαντωνίου, που περιέχουν στίχους του ίδιου μελοποιημένους. Τα "Σχολικά άσματα" (1948), του Ηλία Τανταλίδη και η "Αρμονία" (1956), του Μ. Στασινόπουλου (Γιάκου, Αθήνα, 1989).

1.3 Η αισθητική του παιδικού βιβλίου

Τα σύγχρονα παιδικά βιβλία υπερέχουν σε εμφάνιση και καλαισθησία από τα παλαιότερα. Το χαρτί, το τύπωμα, τα τυπογραφικά στοιχεία, η εικονογράφηση, το εξώφυλλο, η σελίδωση και η βιβλιογραφία είναι ποιοτικότερα και αρτιότερα. Πιστεύεται ότι το παιδικό βιβλίο είναι εργαλείο αισθητικής αγωγής, εφόσον ο νεαρός αναγνώστης εξοικειώνεται με το ωραίο και το καλαίσθητο και γυμνάζει την καλλιτεχνική του αντίληψη. Απώτερος σκοπός είναι η καλλιέργεια και η φιλιαναγνωσία των νέων (Αναγνωστόπουλος, 1996).

Ταυτόχρονα, ο Δελώνης υποστηρίζει πως πρέπει να κατηγοριοποιηθούν τα στάδια της σχέσης του παιδιού με την εικόνα σε πέντε στάδια (Δελώνης, Αθήνα, 1991):

- 1) Στάδιο κακογραφίας (18-20 μηνών), όπου περιλαμβάνει κάθε είδος μουντζούρας που σχεδιάζει το παιδί τα πρώτα χρόνια της ζωής του.
- 2) Στάδιο ελέγχου των χεριών του (2-3 ετών), σύμφωνα με το οποίο το παιδί πιάνει κάτι για να ζωγραφίζει (πινέλο, ξυλομπογιά, μαρκαδόρος) χωρίς όμως να υπάρχει στοχευμένος σχεδιασμός.
- 3) Στάδιο ημι-διανοητικού ρεαλισμού (3-4 ετών), που το παιδί ξεκινά να ζωγραφίζει με περισσότερη συγκέντρωση και να δίνει νόημα και χρώμα σε αυτό που κάνει.
- 4) Στάδιο διανοητικού ρεαλισμού (4,5-9 ετών), στο οποίο το παιδί προσπαθεί να ζωγραφίσει σχέδια όπως τα αντιλαμβάνεται, π.χ. κύκλος για κεφάλι.
- 5) Στάδιο οπτικού ρεαλισμού (10 ετών και μετά), όπου το παιδί είναι σε θέση να καλλιεργήσει το ταλέντο του και να εξελιχθεί βάση της εξάσκησης σε αυτό.

Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο όταν ένας εικονογράφος πλαισιώνει με τα σχέδιά του ένα παραμύθι να ανταποκρίνεται στα παιδικά μέτρα και με νηπιακή θα έλεγε κανείς φαντασία να προσπαθεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του παιδιού (Ασωνίτης, Αθήνα, 2001).

Σημαντικό στοιχείο στην εικονογράφιση των παιδικών βιβλίων είναι ο εικαστικός λόγος. Παιδικά βιβλία που ανταποκρίνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας τείνουν να έχουν έντονη εικονογράφιση, καθώς τα παιδιά είναι σε θέση να αντιληφθούν τι τους δείχνουν οι εικόνες, αλλά δεν είναι σε θέση να διαβάσουν, ώστε να κατανοήσουν τον γραπτό λόγο των βιβλίων, επειδή δεν έχουν κατακτήσει την ικανότητα της ανάγνωσης. Παιδικά βιβλία που ανταποκρίνονται σε παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας, τα οποία είναι σε θέση να διαβάζουν, αντιλαμβάνονται τον εικαστικό λόγο κι έτσι υπάρχει ισορροπία μεταξύ λόγου και εικόνας (Κιτσαράς, Αθήνα, 1993).

Επίσης, σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο η αφήγηση μιας ιστορίας έχει νόμους και κανόνες, όπως ότι θα πρέπει να διατηρεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, να έχει κορύφωση και να διαθέτει αισθητική αξία. Θα πρέπει το ύφος να είναι δοσμένο με απλότητα και να είναι ξεκάθαρο, ώστε να γίνεται αντιληπτό χωρίς να υπάρχουν παρανοήσεις. Η γλώσσα μέσα στα χρόνια αλλάζει, καθώς από καθαρεύουσα μετατρέπεται σε δημοτική και σήμερα γίνεται χρήση μόνο της νεοελληνικής γραπτά και προφορικά (Αναγνωστόπουλος, Αθήνα, 1991).

1.4 Εκπαιδευτικός, παιδί και βιβλίο

Πηγή κάθε βιβλίου αποτελεί η κοινωνική πραγματικότητα και οι αντιφάσεις που τη διακατέχουν. Κατ' επέκταση, λογοτεχνικά κείμενα συναντώνται σε όλες τις βαθμίδες, ώστε

μέσω των σχολικών προσεγγίσεων, που είναι φορέας κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών, να καλλιεργείται η γενικότερη αγωγή του παιδιού. Η γλώσσα της παιδικής λογοτεχνίας δεν είναι αυστηρή ή αναλυτική, όπως στον επιστημονικό ή επικοινωνιακό λόγο, αλλά προσπαθεί να εξευγενίζει το γλωσσικό αισθητήριο του μαθητή (Κατσίκι - Γκιβάλου, 1995, 65).

Αντίστοιχα, οι συγγραφείς των παιδικών βιβλίων οφείλουν να έχουν εντυπωσιάσει στον κόσμο του παιδιού και στα προβλήματά του, ώστε τα κείμενά τους να είναι αφενός ελκυστικά και αφετέρου όχι μόνο ηθικοδιδασκτικά. Δεν είναι λίγες οι φορές που η παιδική λογοτεχνία, καθώς απευθύνεται σε παιδιά, υπάρχει ο κίνδυνος να πλαισιώνεται από έντονο παιδαγωγικό χαρακτήρα, και άρα να μην αποτελεί λογοτέχνημα. Θα πρέπει δηλαδή να συμβάλλει με ουσιαστικό τρόπο στο πλαίσιο αξιών και συμπεριφορών του αυριανού πολίτη (Δελώνης, Αθήνα, 1991).

Το 1986 η παιδική λογοτεχνία εντάχθηκε για πρώτη φορά στα Πανεπιστήμια και πιο συγκεκριμένα στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών. Έκτοτε η σημασία της παρουσίας της λογοτεχνίας σε αυτά τα τμήματα αποδεικνύει ότι βγήκαν νέοι ερευνητές, θεωρητικά καταρτισμένοι με επιστημονική μεθοδολογία, ώστε να προωθήσουν τη μελέτη και την έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο Τέλλος Άργας, “Οι δάσκαλοι να ευρύνουν τη λογοτεχνία από τα στενά όρια μιας διδασκαλίας στον πλατύτατο ορίζοντα μιας γενικής αγωγής, μιας καλαισθητικής ανατροφής... και μόνο έτσι θα δημιουργήσουν μερικές ώρες πραγματικής επικοινωνίας δασκάλων και μαθητών” (Κατσίκι - Γκιβάλου, 1995).

Οι δάσκαλοι με τη σειρά τους, οφείλουν να είναι εξοικειωμένοι τόσο με την παιδική, όσο και με την ξένη λογοτεχνία, να ενημερώνονται με βιβλιογραφικά δεδομένα, να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα θεωρητικά προβλήματα της παιδικής λογοτεχνίας, όπως τις θεωρίες της λογοτεχνικής ανάγνωσης και τέλος να δρουν ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στα κείμενα και στους μαθητές, που είναι οι δέκτες. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αποφεύγονται οι υποκειμενικές ερμηνείες από τους εκπαιδευτικούς, στάση που ενδείκνυται στα πλαίσια της διδακτικής μεθοδολογίας της λογοτεχνίας. Σύμφωνα με τον Πέτρο Χάρη, “Το καλό παιδικό βιβλίο είναι καρπός αρμονικής συνεργασίας λογοτέχνη και παιδαγωγού, υπό την προϋπόθεση ότι τον πρώτο λόγο τον έχει ο λογοτέχνης” (Χάρης, Αθήνα, 1973).

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η αίσθηση που αφήνει ένα βιβλίο και δεν βασίζεται στον ορθό λόγο, αποκλίνει από το την δημιουργική σκέψη. Καθορίζει δηλαδή, τη διαλεκτική τους ενότητα, προσδιορίζοντας την τέχνη ως “δημιουργική έξη με ορθό λόγο”: “Η τέχνη έξις τις μετά λόγου αληθούς ποιητική εστίν” (Αριστοτέλης, n.d.).

Ταυτόχρονα, ανάμεσα στο παιδί και στο βιβλίο, ο δάσκαλος αποτελεί τον συνδετικό κρίκο και θα πρέπει να είναι εφοπλισμένος τόσο με γνώση, όσο και με αγάπη για την λογοτεχνία. Βάση της προσέγγισης που θα κάνει ο δάσκαλος, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά στην καλλιέργεια της γλωσσικής τους έκφρασης, στον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, στην ανάπτυξη της φαντασίας τους, στην ψυχική ωρίμανσή τους και στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους. Θα πρέπει δηλαδή ο δάσκαλος να γίνει μία γέφυρα για το παιδί που θα το μεταφέρει από την άγνοια στη γνώση (*Φιλαναγνωσία και Παιδική Λογοτεχνία*, Αθήνα, 1994).

Για να εισαχθεί το παιδί στον μύθο, το λόγο, τη φαντασία, το πραγματικό, την αταξία και την πραγματικότητα που περιστοιχίζεται η λογοτεχνία, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος είναι το παιχνίδι, που αποτελεί σημαντική διαδικασία μάθησης (Σπινκ, 1990). Είναι γεγονός πως το παιχνίδι και το λογοτεχνικό διάβασμα έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Αρχικά αποτελούν εκούσια δραστηριότητα, που σημαίνει ότι το παιδί τα επιλέγει στα πλαίσια της ατομικής του ελευθερίας και τα απολαμβάνει επειδή εκείνο θέλει. Έπειτα, τόσο η λογοτεχνία όσο και το παιχνίδι μαγεύουν και καθηλώνουν το παιδί, με την έννοια ότι δημιουργούν έναν κόσμο έξω από τον πραγματικό, όπου το παιδί απορροφάται, αφοσιώνεται, εκστασιάζεται και ζει στιγμές μιας φανταστικής ζωής που προσπαθεί να την φέρει κοντά στην αληθινή (Ποσλάνιεκ, 1992). Παράλληλα, η λογοτεχνία και το παιχνίδι ομορφαίνουν τη ζωή, χωρίς να σχετίζονται με υλικές απαιτήσεις, γιατί είναι διαδικασίες ανιδιοτελείς και από την πολιτισμική τους διάσταση είναι μία αναγκαιότητα που βοηθά και συμπληρώνει το άτομο στην κοινωνία, μέσω των εκφραστικών, πνευματικών και κοινωνικών του αξιών. Τέλος, το παιχνίδι και το βιβλίο προσφέρουν ρυθμό και αρμονία στο παιδί, γιατί είναι σύμφυτα με τη φαντασία, τον ρόλο και την εικόνα (Χουίζινγκα, 1989).

Σύμφωνα με τον Φρόντ, το παιδί που παίζει δημιουργεί έναν δικό του κόσμο με μία τάξη πραγμάτων της αρεσκείας του, που τον παίρνει πολύ σοβαρά, γιατί τον στολίζει με μεγάλη ποσότητα δυνατής συγκίνησης (Φρόντ, 2011). Η φαντασία είναι μία έννοια που απασχόλησε επίσης τον Πλάτωνα, που δυσπιστεί στην Πολιτεία για το έργο του ποιητή που δεν έχει αληθινή γνώση (δόξα), αλλά ταυτόχρονα τον θαυμάζει γιατί κατά τη διάρκεια της γραφής είναι σε κατάσταση θεϊκής έκστασης, άρα έχει χάσει τα λογικά του (‘‘ου πρότερον οίος τε ποιείν πριν αν ένθεος τε γένηται και έκφρων και ο νους μηκέτι εν αυτώ ενή’’) (Πλάτωνας, n.d.) .

Ο Άλαν Ρ. Γουάιτ, σημειώνει πως ‘‘το να φανταστείς κάτι σημαίνει να το σκεφτείς έτσι όπως θα μπορούσε να είναι’’. Πιο συγκεκριμένα, η φαντασία είναι αφορμή καινοτομίας και δημιουργικότητας, δηλαδή μια ικανότητα που εμπλουτίζει την ορθολογική σκέψη. Γι’ αυτό

είναι σημαντικό να καλλιεργηθεί στο παιδί η φαντασία, ώστε να το ενθαρρύνει, να μάθει μέσα από αυτή, να δημιουργήσει πρότυπες σκέψεις και ιδέες (Εγκάν, 1992).

Η διδασκαλία της λογοτεχνίας μέσα από βιβλία μπορεί να προσεγγιστεί ατομικά ή ομαδικά μέσα από συζητήσεις, ζωγραφική, γράψιμο και δραματοποίηση. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων και την προβλεπόμενη ύλη δίνει ελευθερία στον εκπαιδευτικό με τον τρόπο, τα μέσα και τον χρόνο για να διδάξει κατ' αυτόν τον τρόπο κάθε διδακτική ενότητα (ΥΠΕΠΘ, 2003). Επίσης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να το πετύχει αυτό με ορθή επιλογή εξωσχολικών κείμενων με ποιότητα θεμάτων, που εμπλουτίζουν και ενισχύουν τα υπάρχοντα γνωστικά αντικείμενα και να εμφυσήσει την επιθυμία για διάβασμα στα παιδιά μέσα από στοχευμένες δραστηριότητες εντός και εκτός τάξης. Ας μην παραληφθεί πως τα κείμενα οφείλουν να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών και να επιλέγονται στοχευμένα και βάση της δυναμικής κάθε τάξης, ώστε να τα ευχαριστούν και να συμπληρώνουν την προσωπική τους στάση. Μία καλή ιδέα είναι η οργάνωση δανειστικής βιβλιοθήκης, συζητήσεις με αφορμή ένα βιβλίο, εναλλασόμενη διακόσμηση της αίθουσας με αποφθέγματα από βιβλία που έχουν διαβάσει τα παιδιά, πρόσκληση συγγραφέων, γνωριμία και συζήτηση μαζί τους, ακόμα και οργάνωση εκθέσεων βιβλίων. Οι παραπάνω τακτικές απαιτούν μεθοδολογία από την πλευρά του εκπαιδευτικού, ώστε το περιεχόμενο κάθε δράσης να είναι ελκυστικό για τα παιδιά και να συμβάλλει στην καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας, των κοινωνικών αξιών, των αισθητικών απολαύσεων, της ορθής διαπαιδαγώγησης, του ποιοτικού στοιχείου και ευρύτερα της ολόπλευρης ανάπτυξης του παιδιού.

1.5 Σπίτι, παιδί και βιβλίο

Είναι κοινά παραδεκτό πως πολλοί γονείς αγοράζουν παιδικά βιβλία με σκοπό να συμπληρωθούν οι γνώσεις που αποκτούν τα παιδιά στο σχολείο. Στην πραγματικότητα, κάθε βιβλίο που αγοράζεται θα πρέπει να επιλέγεται με βάση τα ενδιαφέροντα του παιδιού για να του προσφέρει πνευματική χαρά και ψυχική ικανοποίηση. Επιπρόσθετα, δεν είναι λίγοι οι γονείς που πιέζουν τα παιδιά τους να γίνουν αναγνώστες, την ίδια στιγμή που οι ίδιοι δεν είναι αναγνώστες. Για να παρακινηθεί ένα παιδί να διαβάσει χρειάζεται από τους γονείς, κάποιες φορές, διακριτική προσπάθεια. Να γίνουν οι ίδιοι το παράδειγμα που θέλουν να δουν στα παιδιά τους και παράλληλα, τα θέματα συζήτησης στο σπίτι να ποικίλουν, ώστε εκτός

από την τηλεόραση, τη μπάλα ή τι γίνεται στο σχολείο, να αποφαίνεται μέσα από τις συζητήσεις, η εκτίμηση των μεγάλων για τη λογοτεχνία (Πέτροβιτς, Αθήνα, 1990, 97).

Ακόμα, έχει παρατηρηθεί πως οι περισσότεροι άνθρωποι μιλούν περισσότερο για ρούχα, τηλεόραση, ποδόσφαιρο και σπανιότερα για τα βιβλία. Μία συζήτηση για ένα βιβλίο είναι αρκετή για να πείσει το παιδί ότι ένα βιβλίο είναι ένας ακόμα φίλος. "Καλό" χαρακτηρίζεται το βιβλίο, που όταν το διαβάζουν τα παιδιά, αισθάνονται πιο ώριμα και όταν το διαβάζουν οι μεγάλοι, αισθάνονται νέοι. Βέβαια, η κρίση και η βούληση κάθε ανθρώπου είναι υποκειμενική και γι' αυτό τα βιβλία διακρίνονται σε ποικίλες κατηγορίες. Τα παιδιά αφού διαβάσουν βιβλία με διαφορετικές θεματικές θα κατασταλάξουν στις προτιμήσεις τους και έκτοτε, οι μικροί αναγνώστες κάθε βιβλίο θα το καλωσορίζουν ως έναν φίλο (Πέτροβιτς, 1990).

2ο Κεφάλαιο: Είδη Παραμυθιών

2.1 Χαρακτηριστικά κλασικού και σύγχρονου παραμυθιού

Το σύγχρονο παραμύθι διαφοροποιείται από το κλασικό λόγω της διαφοροποίησης των αναγνωστικών ενδιαφερόντων των παιδιών που επηρεάζονται ως προς τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, την πρόοδο των επιστημών, την κατάκτηση του διαστήματος, τη δημιουργία μεγαλουπόλεων, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο και κάθε τι που αλλάζει μέσα στα χρόνια. Πιο συγκεκριμένα,

A) Αποφεύγεται ο μαγικός και αφελής κόσμος των λαϊκών παραμυθιών. Δηλαδή, δίνεται θέση σε θέματα οικεία που συγκινούν και προβληματίζουν τους νέους.

B) Αποφεύγονται αγριότητες, θηριωδίες και οτιδήποτε απάνθρωπο, γιατί εντείνουν στους νέους το αίσθημα της ανασφάλειας και δημιουργούν αγχώδεις και τραυματικές εμπειρίες. Αντ' αυτού η ψυχογραφία των ηρώων καθορίζεται από ηθικούς και κοινωνικούς κώδικες που προάγουν το πνεύμα δικαιοσύνης και ανθρωπισμού.

Γ) Το σύγχρονο παραμύθι παραλληλίζεται με μια αταξική κοινωνία χωρίς βασιλιάδες και πριγκίπισσες. Τώρα δηλαδή έμφαση δίνεται σε όποιον δρα και ευτυχεί, στον ικανό, τον ευφυή, τον παντογνώστη και ευρύτερα σε ανθρώπους με αρετές. Άλλο ένα χαρακτηριστικό του σύγχρονου παραμυθιού είναι το επιστημονικό ενδιαφέρον που αναδύεται όλο και περισσότερο λόγω της κατάκτησης του διαστήματος. Έτσι, τα σύγχρονα παραμύθια

περιλαμβάνουν αστροναύτες, διαστημόπλοια, πυραύλους, αεροπλάνα, κομπιούτερς, αυτοκίνητα, μηχανές και εξωγήινα τέρατα.

Δ) Οι σημερινοί ήρωες είναι διαστημάνθρωποι που μέσω της επιστήμης μεταμορφώνουν και μαγεύουν τον κόσμο, βασισμένοι σε ρομπότ ή έξυπνα παλικάρια όπως ο Σούπερμαν και ο Μπάτμαν.

Ε) Το παραμύθι σήμερα καλλιεργεί τον προβληματισμό πάνω σε σύγχρονα ζητήματα, όπως η καταστροφή του περιβάλλοντος και ο συνωστισμός των ανθρώπων στις μεγαλουπόλεις. Έτσι, τα παραμύθια γίνονται πιο λειτουργικά, γιατί είναι ρεαλιστικά.

ΣΤ) Η αναφορά των σύγχρονων παραμυθιών στην ιστορία, τη μυθολογία ή τους λαϊκούς θρύλους έχει αρχίσει να ασθενεί. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του σύγχρονου παραμυθιού είναι η διαφορά έκφρασης και ύφους. Ο διδακτισμός έχει αρχίσει να υποχωρεί και τη θέση του δίνει σε καθοδηγητικές τακτικές και εμπράγματα διδαχές που γίνονται ελεύθερα και αβίαστα από τα παιδιά. Το ύφος είναι αληθινό και φυσικό, αλλά μερικές φορές οδηγείται σε μία μακρά πεζολογία, με χαλαρή δομή και απρόσφορο λεξιλόγιο. Το παραμύθι έχει λογοτεχνικούς κανόνες ως προς τη μορφή (λεξιλόγιο και ύφος) και ως προς την άποψη περιεχομένου (μηνύματα), τα οποία πρέπει να συνδέονται με τα ενδιαφέροντα του παιδιού, το πνευματικό του επίπεδο και τον βιωματικό κύκλο της φαντασίας του. Πρέπει το παραμύθι να είναι ευσύνοπτο και περιεκτικό, πνευματώδες, ζωντανό, παραστατικό, με διαλόγους γοργούς, που θα περιέχουν συναισθηματικές εναλλαγές. Θα πρέπει ακόμα, να γεννά ευγενικά συναισθήματα στο παιδί και να τα κεντρίζει, ώστε να θέλει να μάθει με φυσικό τρόπο. Αυτή είναι και η αυθεντικότητα της γνώσης.

Ζ) Το σύγχρονο παραμύθι έχει τις περισσότερες φορές χαρούμενο τέλος, το λεγόμενο "happy end", με σκοπό της επίτευξη της τέρψης και της κάθαρσης, της λύσης που δημιουργεί το αίσθημα ασφάλειας για το πώς πρέπει να λειτουργεί ο κόσμος, της πίστης στο δίκαιο, της ειρήνης και της ανθρωπιάς.

Σύμφωνα με τον Δημήτρη Πετρόπουλο, καθηγητή Λαογραφίας, το κλασικό ή/και λαϊκό παραμύθι στρέφεται γύρω από τον κόσμο του μαγικού και του υπερφυσικού στοιχείου και σκοπό έχει την τέρψη των αναγνωστών. Η διατύπωση κάθε παραμυθιού αλλάζει από τόπο σε τόπο, ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε λαού. (Κανατσούλη, Αθήνα, 2018)

Το κλασικό παραμύθι έχει συγκεκριμένο μέγεθος με διαδοχικά επεισόδια και μοτίβα και γεγονότα που διαδραματίζονταν στο παρελθόν. Ο αφηγητής υιοθετεί μια απρόσωπη αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο, όπου κυριαρχεί ο παρατατικός και ο αόριστος. Καθοριστική είναι η συμβολή του λαογράφου Axel Orlin που όρισε τις αφηγηματικές αρχές του

παραμυθιού τις οποίες ονόμασε "επικούς νόμους". Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε πως η αρχή του παραμυθιού είναι ήρεμη και δεν γίνονται γνωστά τα σπουδαιότερα σημεία δράσης, τα οποία μαρτυρούνται λίγο πριν τη λύτρωση. Έπειτα, επικτατεί ηρεμία και εν τέλει επέρχεται σταθερότητα και δικαιοσύνη στην ιστορία. Οι επαναλήψεις είναι συχνές, γιατί τονίζουν την πλοκή και ταυτόχρονα προσθέτουν μεγαλύτερη έκταση στο κείμενο. Επιπλέον, η αφήγηση χαρακτηρίζεται από απλότητα. Η πλοκή με τη σειρά της είναι λιτή και αφορά αποκλειστικά μια ιστορία εκτός κι αν αναλύονται παράλληλες ιστορίες που τότε πρόκειται για λόγιο προϊόν. Η ποικιλομορφία αποφεύγεται γι' αυτό και παρόμοια αντικείμενα παρουσιάζονται σχεδόν σαν όμοια. Οι χαρακτηρισμοί που χρησιμοποιούνται είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με τις ιδιότητες του προσώπου στα πλαίσια της ιστορίας και δεν υπάρχουν επιπλέον πληροφορίες για τη ζωή τους εκτός πλοκής. Επίσης, προτιμάται να υπάρχουν μόνο δύο χαρακτήρες που βρίσκονται σε αντιπαράθεση. Οι υπόλοιποι χαρακτήρες έχουν μικρότερους και πιο αδύναμους ρόλους, με τους οποίους δύσκολα ταυτίζεται ο αναγνώστης. Τέλος, είναι σύνηθες το χειρότερο ή το πιο αδύναμο πρόσωπο της ιστορίας στο τέλος να γίνεται το καλύτερο (Καρακίτσος, 2012).

Σύμφωνα με την Κανατσούλη βασικό χαρακτηριστικό κάθε σύγχρονου παραμυθιού είναι η απομυθοποίηση, δηλαδή η εξάλειψη του φανταστικού και του μαγικού στοιχείου που μέχρι πρότινος χρησιμοποιούνταν ως βάση σε κάθε κλασικό λογοτέχνημα. Σήμερα, οι νεραίδες, οι μαγισσες, οι πριγκίπες, οι πριγκίπισσες και όλοι οι μυθικοί ήρωες δεν προσελκύουν τα παιδιά. Αντίθετα, ο ρεαλισμός μέσα από την καθημερινότητα των ανθρώπων αποτελούν οικεία θέματα (Κανατσούλη, Θεσσαλονίκη, 2002).

2.2 Εκπρόσωποι κλασικού παραμυθιού

Στο Βυζάντιο και την αρχαία Ελλάδα η διήγηση πραγματοποιούνταν αποκλειστικά από γυναίκες, συνήθως κάποιας ηλικίας. Τα παραμύθια αφηγούνταν κάποιος γέροντας ή μία γριά, που ονομάζονταν παραμυθιάς και παραμυθούδα, αντίστοιχα. Η αφήγηση περιελάμβανε εκφραστικές χειρονομίες με απώτερο σκοπό να αποδοθεί καλύτερα η δράση της ιστορίας. Οι παραμυθιάδες χρωμάτιζαν την ένταση της φωνής τους άλλοτε πιο βραχιά και άλλοτε πιο λεπτή, πότε με επιτάχυνση και πότε με επιβράδυνση του ρυθμού της και πότε με ολοκληρωτικές παύσεις. Η υποκριτική ικανότητα όριζε την ποιότητα του παραμυθιά, καθώς από αυτήν εξαρτιόταν ολόκληρη η αφήγηση. Επίσης, οι παραμυθιάδες έκαναν αναφορά και στα δικά τους βιώματα, είτε προσθέτοντας προσωπικά στοιχεία στους ήρωες του

παραμυθιού, είτε αντικαθιστώντας ονόματα των περιοχών με εκείνα απ' όπου προέρχονταν οι ίδιοι. Κάποιες φορές έκαναν προσωπικές παρεμβολές ή ασκούσαν κριτική, λέγοντας τη γνώμη τους προκειμένου να καταδικάσουν πράξεις, με τις οποίες ήταν αντίθετοι ή να δείξουν τη συμπάραστασή τους στους ήρωες. Είναι γεγονός πως όταν ερχόταν κάποιος γνωστός παραμυθιάς στην εκάστοτε περιοχή συγκέντρωνε όλους τους κατοίκους, νέους και παιδιά, καθώς επρόκειτο για ένα μεγάλο γεγονός (Αναγνωστόπουλος, Αθήνα, 2010).

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 σημειώθηκε άνθηση της λογοτεχνίας και του παιδικού βιβλίου που οφείλεται στους συγγραφείς της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου. Ενδεικτικά, συγγραφείς όπως ο Άλκης Τροπαιάτης, ο Δημήτρης Γιάκος, η Γαλάτεια Γρηγοριάδου - Σουρέλη, η Άλκη Ζέη, η Ζωρζ Σαρή και πολλοί άλλοι, με μόχθο έγραψαν κείμενα που διαβάζονται μέχρι σήμερα.

Στην δεκαετία του 1970 συμπεριλαμβάνονται λογοτέχνες που βοηθούν με τα γραπτά τους στην ανανέωση και την άνθηση του σύγχρονου - τότε - παιδικού βιβλίου. Μερικοί από τους συγγραφείς της περιόδου είναι η Θέτη Χορτιάτη, η Λότη Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου, η Κίρα Σίνου, η Ζωή Βαλάση, ο Δημήτρης Μανθόπουλος και πολλοί άλλοι.

Μεταξύ της δεκαετίας 1970 - 1980 εμφανίζονται και άλλοι συγγραφείς, που γίνονται γνωστοί κυρίως τη δεκαετία 1980. Μερικοί από αυτούς είναι ο Μάνος Κοντολέων, η Βούλα Μάστορη, ο Ευγένιος Τριβιζάς, ο Μανώλης Κορνήλιος, η Αθηνά Παπαδάκη και αρκετοί άλλοι (Αναγνωστόπουλος, 1996).

2.3 Οι ήρωες στα κλασικά παραμύθια

Η κλασική λογοτεχνία αποτελείται από τέσσερις γενιές. Από την πρώτη και την δεύτερη μεταπολεμική γενιά, από τη δεκαετία δηλαδή του 1970 και 1980. Κάθε γενιά μεταφέρει στα γράμματα το δικό της πνεύμα και τα δικά της βιώματα. Για παράδειγμα, οι συγγραφείς της δεκαετίας του 1980 που είναι γεννημένοι μετά τον πόλεμο, η γυναικεία λογοτεχνική συντροφιά, οι δάσκαλοι παιδικής λογοτεχνίας στα Παιδαγωγικά Τμήματα, τα θεωρητικά περιοδικά είναι μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν τους συγγραφείς. Με βάση αυτά τα στοιχεία, οι θεματικές των βιβλίων κατανέμονται ως εξής: βιβλία γνώσεων, ιστορίες, αφηγήματα, παραμύθια, μυθιστορήματα, θέατρο και ποίηση.

Ο Γερμανός Friedrich von der Leyen υποστηρίζει ότι στα ελληνικά παραμύθια συνυπάρχουν δαίμονες με στοιχεία από την Ανατολή, όπως λόγου χάρη οι Μοίρες και η Τύχη, οι Νεράιδες, οι Γοργόνες, οι Δράκοι, η Λάμια και αντίστοιχες μορφές.

Πιο αναλυτικά, οι Μοίρες εμφανίζονται για να καθορίσουν οριστικά και αμετάκλητα την πορεία της ζωής ενός ανθρώπου ή άλλοτε για να δώσουν χρήσιμες συμβουλές και να συμπαρασταθούν στους ανθρώπους.

Στα ελληνικά παραμύθια ο ρόλος της Τύχης δεν είναι άλλος από τη συνθήκη που εμφανίζεται ευμετάβλητη και ενδέχεται να φέρει στον άνθρωπο νέα δεινά ή να μεταβάλλει προς το καλό τη ζωή του.

Οι Νεράιδες αποτελούν όλο το πλήθος των αρχαίων Νυμφών, ενώ στην αρχαιοελληνική μυθολογία ήταν γνωστές με το όνομα Νηρηίδες, γιατί ήταν κόρες του Νηρέα, δηλαδή νύμφες της θάλασσας, από τις οποίες πιο γνωστή ήταν η Θέτις, η μητέρα του Αχιλλέα. Η διάδοση του ονόματος των νυμφών στις νεοελληνικές αφηγήσεις οφείλεται στον Γεώργιο Μέγα. Στους αρχαίους μύθους, οι νεράιδες παρουσιάζονται πανέμορφες και χαρούμενες και με τη ζωή τους να περιστοιχίζεται από χορό και τραγούδι. Κατά τη λαϊκή αντίληψη, η νεράιδα αιχμαλωτίζεται από έναν άντρα σε κάποιον ποταμό ή πηγή και πρέπει να τον ακολουθήσει ως σύζυγος και μετέπειτα μητέρα.

Άλλος ένας γνωστός χαρακτήρας των παραμυθιών είναι η γοργόνα, μισή γυναίκα και μισή ψάρι που απαντάνται σε πρώτο χρόνο σε αρχαιοελληνικά αγγεία με Τρίτωνες και άλλους θαλάσσιους δαίμονες. Δεν είναι λίγες οι φορές που εμφανίζεται ως καλός οδηγός για να συμβουλέψει τον χαμένο ψαρά ή να βοηθήσει το πλήρωμα που βρίσκεται σε δύσκολη θέση.

Οι δράκοι των παραμυθιών αξιοποιούνται με την ανθρώπινη και όχι με την ερπετολογική τους μορφή. Το μέγεθος και η δύναμή τους είναι υπερφυσικά, η εμφάνισή τους τρομακτική, ζουν στα βουνά και στις ερημιές, σε σπηλιές, σε φρούρια ή παλάτια. Τα γνωρίσματα και ο τρόπος ζωής τους σχετίζονται με το κυνήγι, τις ληστείες και τις αρπαγές γυναικών.

Η Λάμια εμφανίζεται στα παιδικά παραμύθια ως ανθρωποφάγο τέρας που πολλές φορές αρπάζει και πνίγει τα μικρά παιδιά και τους ρουφάει το αίμα. Οι ρίζες της Λάμιας προέρχονται από τη μυθολογία, γιατί ο Δίας την ερωτεύτηκε και η Ήρα την καταράστηκε και έγινε κακιά.

Στους παραπάνω χαρακτήρες των παιδικών παραμυθιών ενυπάρχει η αρχαιοελληνική απήχηση, η μυθολογία και η σκληρότητα που αποτυπώνεται στην λογοτεχνία επηρεασμένη από κάθε εποχή. Το παραμύθι μεταφράζει τις ιδιότητες των χαρακτήρων σε δράση, ώστε να

δημιουργήσει ένα φανταστικό κόσμο για το παιδί. Έτσι, ο υποκειμενικός κόσμος αντικειμενικοποιείται και μέσω της εικόνας παρουσιάζεται με τρόπο εικαστικό. Ο Όμηρος θεωρείται ο "πρώτος διδάξας" του παιδικού παραμυθιού και ακολουθεί ο Πλάτωνας και ο Αριστοφάνης, σε κωμωδία του οποίου καταγράφεται το 1181 πωξ ξεκινούσε με τη φράση: "ούτω πότεν μυσ και γαλή", που σημαίνει: "Κάποτε ήταν ένας ποντικός και μια γάτα". Αυτό το "κάποτε" μεταφράστηκε μέσα στα χρόνια με τη φράση: "Μια φορά κι έναν καιρό...", που επικρατεί μέχρι σήμερα. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία πως η ενοποιός γραμμή που συνδέει τους αρχαιοελληνικούς μυθικούς χαρακτήρες με το κλασικό και εν μέρει το σύγχρονο παραμύθι οφείλεται στην θεματική, μοτιβολογική και υφολογική συγγένεια που έχουν οι ερμηνείες των παραμυθιών. Σύμφωνα με τον Erich Bethe, δεν υπάρχει τίποτα που να εκφράζει τόσο πιστά το χαρακτήρα ενός λαού, όσο το παραμύθι με το ανθρωπολογικό του βάθος, τη σπουδαιότητα, τη λαογραφική και φιλολογική έρευνα που υπόκειται και την εθνική του ιδιοπροσωπία (Αναγνωστόπουλος, 1996).

Συμπληρωματικά, στα κλασικά παραμύθια εντοπίζεται διάκριση μεταξύ ανδρικού και γυναικείου φύλου με βάση το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο και την εικόνα του άντρα και της γυναίκας που επιβάλλονται σε αυτό από τις κοινωνικοιστορικές συνθήκες. Ο άντρας θεωρείται πιο δυναμικός, λογικός, με συναισθηματική σταθερότητα και αυτοκυριαρχία, ενώ η γυναίκα παρουσιάζεται συναισθηματική, υποταγμένη, ανασφαλής και εξαρτημένη από το αντίθετο φύλο. Συγκροτούνται με αυτό τον τρόπο τα στερεότυπα, δηλαδή οι απόψεις που επιβάλλονται από την κοινωνία κι έχουν τη δύναμη να κατευθύνουν τις προσδοκίες των ανθρώπων προς μια μερίδα του πληθυσμού (Evans, 2004).

Για να μελετηθεί αποδοτικά η απεικόνιση των δύο φύλων, στα παραμύθια των Grimm, πρέπει να γίνει πρώτα κατανοητή η σύνδεσή τους με τις ιστορικοκοινωνικές συνθήκες, καθώς δεν πρόκειται για άσκοπες αναφορές, αλλά για ιστορικά κείμενα που αντανακλούν πολλαπλά στοιχεία και πληροφορίες εκείνης της εποχής και του πολιτισμού (Zipes, 1988).

2.4 Κλασικά παραμύθια: Η Κοκκινσκουφίτσα, Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι, Η Σταχτοπούτα

Τα κλασικά παραμυθιά είναι πολλά και παρόλο που πολλά από αυτά μπορεί να ξεπερνούν σε καταλληλότητα τις σημερινές αρχές, εξακολουθούν να διαβάζονται, μα κυρίως μεταφέρονται από γενιά σε γενιά με την μορφή μικρών ιστοριών λίγο πριν τον ύπνο ή στις

αυλές των σπιτιών, όπου οι γιαγιάδες και οι παππούδες εξιστορούν τα παραμύθια αυτά από μνήμης στα μικρά παιδιά.

Η Κοκκινσκουφίτσα



Εικόνα 1: Η Κοκκινσκουφίτσα

Ένα από τα πιο γνωστά κλασικά παραμύθια είναι “Η Κοκκινσκουφίτσα”, η ιστορία της οποίας διατυπώθηκε για πρώτη φορά τον 14ο αιώνα στην Γαλλία. Σήμερα υπάρχουν πολλές εκδοχές, ενώ οι πιο διαδεδομένες είναι του Σαρλ Περώ, το 1697 στη Γαλλία και των αδερφών Γκριμ, το 1857 στη Γερμανία. Με λίγα λόγια, η Κοκκινσκουφίτσα είναι ένα μικρό κορίτσι που πηγαίνει ένα καλάθι με τρόφιμα στην γιαγιά της και για να φτάσει εκεί πρέπει να περάσει μέσα από το δάσος. Εκεί συναντάει έναν λύκο, ο οποίος πληροφορείται από το κοριτσάκι που μένει η γιαγιά. Σπεύδει με πονηριά να φτάσει πρώτος στο σπίτι, όπου τρώει τη γιαγιά και μεταμφιέζεται με τα ρούχα της για να εξαπατήσει και την μικρή Κοκκινσκουφίτσα. Το νεαρό κορίτσι μόλις φτάνει σπίτι βλέπει την γιαγιά ξαπλωμένη στο κρεβάτι, που στην πραγματικότητα είναι ο λύκος και μόλις πλησιάζει στο κρεβάτι, ο λύκος τρώει και το μικρό κορίτσι (Perrault, Γαλλία, 1697).

Συμβολισμοί του παραμυθιού:

Η Κοκκινσκουφίτσα είναι ένα αθώο κοριτσάκι και η ιστορία της συνδέεται με το πέρασμα από την παιδική στην εφηβική ηλικία. Το γεγονός ότι δίνει με τόση ευκολία πληροφορίες στο λύκο δείχνει ότι δεν έχει την αίσθηση του φόβου. Ακόμη, παρασύρεται από

τα λουλούδια, τον ήλιο και τα δέντρα, τα οποία κλέβουν την σκέψη της, κινήσεις που αποδεικνύουν ότι είναι μικρή σε ηλικία και δεν έχει την ωριμότητα να αντιμετωπίσει με ρεαλισμό τη ζωή.

Το κόκκινο χρώμα στο σκουφί της Κοκκινোসκουφίτσας συμβολίζει την αγάπη. Ταυτόχρονα, το χρώμα αυτό συνδέεται με την σεξουαλικότητα μεταξύ των δύο φύλων. Συνδέει επίσης, την παιδική της ηλικία με την μετάβασή της σε γυναίκα.

Το δάσος στα κλασικά παραμύθια παρουσιάζεται ως επικίνδυνο και μαγικό. Συνήθως εκεί θα καταφύγουν οι ήρωες όταν κάποιος τους κυνηγάει ή όταν πρόκειται να οδηγηθούν κάπου. Εκεί συναντούν προκλήσεις και πειρασμούς και τις περισσότερες φορές έρχονται σε κίνδυνο οι ήρωες των παραμυθιών.

Το παραμύθι βασίζεται στις αντιθέσεις του καλού και του κακού, του έξυπνου και του χαζού. Η Κοκκινোসκουφίτσα παρουσιάζεται όμορφη, μικρή και αγαθή και ο λύκος κακός, πονηρός και πεινασμένος. Επικρατεί το μαγικό στοιχείο, όπου οι λύκοι μιλάνε με ανθρώπους, ανοίγουν πόρτες και ξαπλώνουν σε ανθρώπινα κρεβάτια, παριστάνοντας κάτι άλλο από αυτό που είναι. Ο Σαρλ Περό, δίνει άσχημο τέλος στην Κοκκινোসκουφίτσα, ενώ μεταγενέστεροι συγγραφείς δίνουν χαρούμενο τέλος για την ίδια και την οικογένειά της.

Η γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας συμβολίζει την σοφία με την οποία διακατέχονταν οι γηραιοί άνθρωποι τόσο στην πραγματικότητα όσο και στα παραμύθια. Η γιαγιά ζει έξω από το δάσος και για να φτάσει εκεί η Κοκκινোসκουφίτσα αντιμετωπίζει πρωτόγνωρες δυσκολίες με τον λύκο κι έτσι αποκτά σοφία από αυτά που παθαίνει.

Ο λύκος συμβολίζει τον πειρασμό και τις ζωώδεις τάσεις που υιοθετεί πολλές φορές ο άνθρωπος. Σύμφωνα με την Σκανδιναβική μυθολογία ο λύκος συμβολίζει το χειμώνα και το σκοτάδι. Στα κλασικά παραμύθια παρουσιάζεται ως λαίμαργος, κακός, πονηρός και εχθρικός με τους ανθρώπους.

Στην πρώτη εκδοχή της Κοκκινোসκουφίτσας, η οποία και αναλύεται στην παρούσα εργασία και εκδόθηκε το 1697 δεν υπάρχει εικονογραφικός λόγος. Ως πρώτη εικονογράφηση του παραμυθιού ορίζεται αυτή των αδελφών Grimm, το 1857. Οι εικόνες τους περιελάμβαναν φιγούρες και παραστάσεις σε ασπρόμαυρο χρώμα. Σήμερα όλες οι εκδοχές της Κοκκινোসκουφίτσας είναι έγχρωμες.

Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι



Εικόνα 2: Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι

Ακόμη ένα κλασικό παραμύθι είναι "Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι". Προέρχεται από την συλλογή των αδερφών Γκριμ και δημοσιεύτηκε το 1912 στην Γερμανία. Αναλυτικότερα, κάποτε ζούσε μια βασίλισσα που ήθελε να κάνει μία όμορφη κόρη. Η ευχή της έγινε πραγματικότητα, αλλά εκείνη πέθανε και ο άντρας της παντρεύτηκε μια άλλη γυναίκα. Η νέα βασίλισσα ήταν περήφανη και είχε έναν καθρέφτη τον οποίο ρωτούσε "Ποιά είναι η πιο όμορφη". Όταν ήταν κοριτσάκι η Χιονάτη, ο καθρέφτης απάντησε πως η μικρή δεσποινίδα είναι η πιο όμορφη και η βασίλισσα διέταξε έναν κυνηγό να σκοτώσει τη μικρή και να της φέρει το συκώτι και τους πνεύμονές της. Ο κυνηγός λυπήθηκε τη Χιονάτη, έσφαξε ένα γουρούνι και πήγε τα όργανά του στην βασίλισσα κι εκείνη τα μαγείρεψε και τα έφαγε. Η Χιονάτη από την άλλη βρήκε ένα σπίτι νάνων στο δάσος, τους περιέγραψε την ιστορία της και τους παρακάλεσε να τους υπηρετεί και να μείνει εκεί. Μετά από λίγο καιρό ο καθρέφτης απάντησε στη βασίλισσα πως η Χιονάτη είναι η πιο όμορφη, η οποία μένει στο δάσος. Η βασίλισσα πήγε εκεί μεταμφιεσμένη να της πουλήσει μεταξένια κορδόνια δεσίματος, με τα οποία την έσφιξε τόσο, που η Χιονάτη έπεσε αναίσθητη. Οι νάνοι έκοψαν τα κορδόνια μόλις την είδαν κι ενώ η μικρή είχε πεθάνει, ζωντάνεψε. Ο καθρέφτης μήνυσε στην βασίλισσα πως η Χιονάτη είναι ακόμα ζωντανή κι εκείνη μεταμφιέστηκε σε γερόντισσα και την πλησίασε με μία δηλητηριώδη χτένα, η οποία μόλις ακούμπησε στα μαλλιά της Χιονάτης την έκανε να λιποθυμήσει. Οι νάνοι την έσωσαν και πάλι και η βασίλισσα έμαθε πως ακόμα δεν έχει πεθάνει η Χιονάτη. Έτσι επέστρεψε με ένα μήλο, μισό λευκό και καθαρό, μισό κόκκινο και

δηλητηριασμένο και ντυμένη αγρότισσα, το πρόσφερε στην Χιονάτη. Η Χιονάτη έπεσε κάτω νεκρή και οι νάνοι την θρήνησαν και την τοποθέτησαν σε ένα γυάλινο φέρετρο. Μετά από χρόνια πέρασε από εκεί ένα πριγκιπόπουλο και βλέποντάς πόσο όμορφη ήταν ζήτησε να την πάρει μαζί του στο παλάτι. Οι στρατιωτικοί που κουβαλούσαν το νεαρό κορίτσι σκόνταψαν σε μία πέτρα και ξεκόλλησε από το λαιμό της Χιονάτης το κομμάτι του δηλητηριασμένου μήλου. Η ίδια ζωντάνεψε και τους εξήγησε τι είχε συμβεί. Το βασιλόπουλο την πήρε μαζί του και την παντρεύτηκε. Η βασίλισσα έμαθε ότι ζει ακόμα η Χιονάτη και πήγε στο γάμο της. Εκεί την τιμώρησαν με δύο πυρακτωμένα παπούτσια, με τα οποία μόλις τα φόρεσε και χόρεψε, οδηγήθηκε στον θάνατο. Μετά από αυτό η Χιονάτη, οι επτά νάνοι και το πριγκιπόπουλο έζησαν για πάντα μαζί (Grimm, Γερμανία, 1812).

Συμβολισμοί του παραμυθιού:

Η Χιονάτη παρουσιάζεται με έμφαση στα εξωτερικά της χαρακτηριστικά, το λευκό δέρμα, τα κόκκινα μάγουλα και τα μαύρα μαλλιά που συμβολίζουν την αγνότητα και την αθωότητα. Η λευκή επιδερμίδα παραλληλίζεται με το χιόνι, από όπου και προέρχεται το όνομα της, Χιονάτη. Τα μαύρα της μαλλιά συμβολίζουν το σκοτεινό και το άγνωστο, τον θάνατο και την θνητότητα που θα επέλθει στο παραμύθι.

Ο πατέρας της Χιονάτης είναι απών από το παραμύθι συμβολίζοντας την ανεξαρτησία της και συνεχή της προσπάθεια να πραγματοποιήσει μόνη της κάθε επιθυμία της. Γίνεται αυτόνομη από πολύ νωρίς και ωριμάζει μόνη της μέσα από τις περιπέτειές της.

Ο κυνηγός λειτουργεί ως αντισταθμιστής ανάμεσα στο φανταστικό και το πραγματικό. Εμφανίζεται ως προστάτης που διώχνει τα άγρια ζώα και τους κακούς ανθρώπους. Επίσης, δεν ακούει τις εντολές της βασίλισσας και αφήνει ελεύθερο το κορίτσι μέσα στο δάσος δίνοντάς της μία ευκαιρία για να ζήσει.

Η κακιά μητριά της Χιονάτης, έχει ταυτόχρονα το ρόλο της βασίλισσας και της μάγισσας. Και εδώ η μητριά συνδέεται με το μύθο του Νάρκισσου, γιατί αγαπάει τον εαυτό της σε σημείο που φθονεί τους άλλους, επειδή ζηλεύει την ομορφιά τους. Κάνει πολλές προσπάθειες για να βλάψει τη Χιονάτη, οι οποίες συμβολίζουν τα εμπόδια κάθε νέου ανθρώπου προς την ενηλικίωση. Κατά τη διάρκεια του παραμυθιού, η μητριά της Χιονάτης μεταμορφώνεται σε κακιά μάγισσα, αντιπροσωπεύοντας την σκοτεινή και καταστροφική πλευρά της γυναίκας. Ως μάγισσα, η μητριά της Χιονάτης κάνει τρεις προσπάθειες για να την βλάψει, μία εκ των οποίων συνδέεται και με τον απαγορευμένο καρπό, το μήλο. Το χτένι συμβολίζει τη θηλυκότητα και την ομορφιά, που φυλακίζει την ομορφιά των μαλλιών της Χιονάτης.

Οι επτά νάνοι σύμφωνα με τον J.C Cooper συμβολίζουν με βάση τον αριθμό τους, τα επτά στάδια της Δημιουργίας του ανθρώπου, τις επτά Κολάσεις και τους επτά ουρανοί που πρέπει να περάσει ένας άνθρωπος για να φτάσει τον στόχο του. Επίσης, οι επτά νάνοι αντιπροσωπεύουν τις επτά ημέρες της εβδομάδας, που εργάζεται ο άνθρωπος. Έτσι και η Χιονάτη πρέπει να εργαστεί για τους νάνους και τις επτά ημέρες για να γίνει υπεύθυνη (Cooper, 1988).

Το φιλί του πρίγκιπα έρχεται να λύσει τα μάγια της κακιάς μητριάς. Συμβολίζει την ωριμότητα των ανθρώπων όταν φτάνουν σε αυτό το στάδιο να φιληθούν και με αυτό τον τρόπο ο πρίγκιπας αφυπνίζει την θηλυκότητα της Χιονάτης. Εν ολίγοις ο πρίγκιπας έρχεται ως απο μηχανής θεός για να σώσει την κοπέλα.

Ο καθρέφτης σε πολλά κλασικά παραμύθια έχει μαγικές ιδιότητες. Τις περισσότερες φορές παρουσιάζει την αλήθεια που οι ήρωες δεν μπορούν να δουν. Η βασίλισσα ρώτησε πολλές φορές τον καθρέφτη αν είναι η πιο όμορφη και ο καθρέφτης απαντούσε με ειλικρίνεια πως δεν είναι η πιο όμορφη. Η βασίλισσα από την άλλη, δεν μπορούσε να δει τον εαυτό της στον καθρέφτη και γι' αυτό τον ρωτούσε ξανά και ξανά. Αρκετοί ευρωπαϊκοί λαοί πιστεύουν ότι ο καθρέφτης συνδέεται με την ψυχή του ανθρώπου και το σπάσιμο αυτό φέρνει γρουσουζιά, λαϊκισμός που έχει ισχύ μέχρι σήμερα.

Το γυάλινο φέρετρο συμβολίζει την πνευματική τελειότητα. Όπως προαναφέρθηκε το γυαλί έχει την ιδιότητα της κάθαρσης. Η Χιονάτη τοποθετείται εκεί, ώστε να βοηθήσει τον πρίγκιπα να διακρίνει την ομορφιά της.

Η Σταχτοπούτα



Εικόνα 3: Η Σταχτοπούτα

Η Σταχτοπούτα είναι ένα κλασικό παραμύθι που εκδόθηκε το 1634 από τον Giambattista Basile, το 1697 από τον Σαρλ Περώ, ενώ γνωστό έγινε το 1812 από τους αδελφούς Γκριμ. Η Σταχτοπούτα ήταν ορφανή από μητέρα και ήταν κόρη ενός πλούσιου έμπορου. Η μητριά της και οι ετεροθαλείς αδελφές της την υπονόμευαν και τις φέρονταν σαν να ήταν υπηρέτρια, ενώ εκείνες χαίρονταν τα πλούτια του πατέρα της. Ένα βράδυ την επισκέφθηκε η νεραϊδο-νονά της και της έδωσε ένα φόρεμα, μία άμαξα και ένα ζευγάρι γοβάκια για να πάει στο χορό του πρίγκιπα. Ο πρίγκιπας εντυπωσιάστηκε με τη νεαρή και την επόμενη μέρα έσπευσε να τη βρει παρόλο που δεν γνώριζε τίποτα γι' αυτήν. Χρησιμοποίησε το γοβάκι, το οποίο είχε βγει από το πόδι της Σταχτοπούτας στις σκάλες την ώρα που έφευγε το προηγούμενο βράδυ. Οι αδερφές της προσπάθησαν να πείσουν τον πρίγκιπα ότι το γοβάκι είναι δικό τους, αλλά μάταια, γιατί ταίριαζε μόνο στην Σταχτοπούτα. Ο πρίγκιπας την παντρεύτηκε και την έσωσε από την μητριά και τις αδερφές της (Giambattista, Ιταλία, 1697).

Συμβολισμοί του παραμυθιού:

Το όνομά της, η Σταχτοπούτα το πήρε από τον τόπο που κοιμόταν, δηλαδή δίπλα στις στάχτες του τζακιού.

Οι αδελφές της Σταχτοπούτας παρουσιάζονται ως άσχημες, χαρακτηρισμός που υπάρχει σε αρκετά κλασικά παραμύθια και υποδηλώνει την εσωτερική κυρίως ασχήμια,

δηλαδή την αγένεια, τη ζήλεια και την αχαριστία σε συνδυασμό με την αντίστοιχη εξωτερική εμφάνιση (Cooper, 1988).

Η μητριά της Σταχτοπούτας σχετίζεται με το αρχαίο ζήτημα του Νάρκισσου, που πνίγηκε από την αλαζονεία του. Η μητριά δεν αγαπάει την Σταχτοπούτα, αντίθετα την ζηλεύει. Συμβολικά φαίνεται η σκληρή πραγματικότητα της εποχής με την κακία, την υπερηφάνεια και την ζήλια να φωλιάζει μέσα στους ανθρώπους.

Η μητέρα της Σταχτοπούτας εμφανίζεται ως νεραϊδο-νονά και την βοηθάει να πάει στον χορό, προσφέροντάς της ρούχα, γοβάκια, άμαξα και άλογα. Αυτή η κίνηση συμβολίζει την δύναμη της ψυχής που βρίσκεται σε έναν άλλο κόσμο, αλλά βάση της αγάπης της μητέρας προς το παιδί θα είναι πάντα δίπλα της.

Ο πρίγκιπας συμβολίζει την δύναμη, την υπομονή και την ανδρεία που πρέπει να έχει ο άνθρωπος για να κατακτήσει τον παράδεισο. Οι δυσκολίες και η καταγωγή της Σταχτοπούτας δεν εμποδίζουν τον πρίγκιπα να δει στα μάτια της την πραγματική αγάπη, η οποία δεν βασίζεται σε πλούτη.

Η στάχτη του τζακιού σχετίζεται με ένα έθιμο που ακολουθούσαν τα αρχαία χρόνια οι δυστυχημένοι άνθρωποι, οι οποίοι έβαζαν στάχτες στο πρόσωπό τους. Συμβολίζεται με αυτό τον τρόπο η θλίψη και οι στάχτες των νεκρών. Δείχνει εν ολίγοις πόσο μικρή είναι η ζωή. Η Σταχτοπούτα δίπλα στο τζάκι υποδηλώνει την ένωση με τον άλλο κόσμο και συγκεκριμένα με την ψυχή της μητέρας της. Σε άλλα κλασικά παραμύθια, η θέση της γυναίκας δίπλα στο τζάκι δείχνει τον πλούτο και την κυριαρχία της γυναίκας που είναι η προστάτιδα της οικογένειας (Cooper, 1988).

Το γυάλινο γοβάκι συμβολίζει την καθαρότητα, την ελευθερία και την κυριαρχία που έχει όποια το φοράει. Ανάλογα με το υλικό του κάθε παπουτσιού καθοριζόταν και η κοινωνική τάξη που ανήκει ο άνθρωπος, άρα ένα γυάλινο γοβάκι δεν είναι παρά σημάδι πλούτου. Από την Σταχτοπούτα βγαίνει το γυάλινο γοβάκι την ώρα που τρέχει και ο πρίγκιπας την επόμενη μέρα το βρίσκει και την ψάχνει και την ανεβάζει από ένα κατώτερο κοινωνικό στρώμα σε ένα ανώτερο.

Σχετικά με την μεταμόρφωση και τον χορό, όπου οι αγαπημένοι της φίλοι τα ζώα μεταμορφώνονται από ποντίκια που ζουν σε απόμακρα και σκοτεινά μέρη σε άλογα για να την πάνε στον χορό υποδεικνύουν την ένωση του κάτω κόσμου με τον πάνω. Η μεταμόρφωση της Σταχτοπούτας με όμορφα ρούχα αντί για κουρέλια ταυτίζονται με την ομορφιά του εσωτερικού της κόσμου.

Το παραμύθι ξεκινά με την κλασική έκφραση: "Μια φορά κι έναν καιρό", όπου δεν προσδιορίζεται ο χρόνος και ο τόπος του παραμυθιού. Υπάρχουν λαογραφικά στοιχεία της

εποχής, όπως ο πρίγκιπας, ο φτωχός, ο χορός στο παλάτι και η ενδυμασία των πλουσίων με τα φανταχτερά φορέματα. Υπάρχει σύνδεση με την άλλη ζωή όπου η Σταχτοπούτα επικοινωνεί με τη μητέρα της, χωρίς όμως να το ξέρει. Επίσης, υπάρχει σύγκρουση χαρακτήρων μεταξύ μητριάς, Σταχτοπούτας και των άλλων δύο αδερφών. Υπάρχουν αντιθέσεις μεταξύ όμορφου και άσχημου, καλού και κακού, έξυπνου και χαζού, πλούτου και φτώχειας. Στο τέλος υπάρχει χαρούμενη κατάληξη.

Στερεότυπα και προκαταλήψεις εντοπίζονται διαχρονικά στα παραμύθια. Η μητριά έχει στα περισσότερα κλασικά παραμύθια έναν κακό ρόλο, με άσχημη συμπεριφορά και τρέφει συναισθήματα ζήλιας για την κόρη του ανδρός της, με τον οποίο είναι μαζί για τα πλούτη και την ευγενική του καταγωγή. Ο βασιλιάς ή ο πρίγκιπας του εκάστοτε παραμυθιού εμφανίζεται πάντα όμορφος και καλός στους τρόπους, με πλούτη και τον ρόλο ενός σωτήρα που θα σώσει την γυναίκα από την κακιά μητριά ή τον βαθύ ύπνο.

Η εικονογράφηση έχει αλλάξει μέσα στα χρόνια και παραμύθια όπως η Σταχτοπούτα αποτυπώνονται σήμερα με έντονα χρώματα και εύστοχα σχέδια. Παλαιότερα η εικονογράφηση ήταν ασπρόμαυρη και περιοριζόταν σε μερικές φιγούρες και όχι σε παραστάσεις.

2.5 Σύγχρονο παραμύθια: Η σκάλα της αγάπης, Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα, Ο Αρλεκίνος

Τα σύγχρονα παραμύθια δεν έχουν θανάτους, κακά παιδιά και μητριές, άντρες που λειτουργούν ως σωτήρες ή γυναίκες που δρουν υποβαθμισμένες. Έχουν ηθικά διδάγματα, με τα οποία ταυτίζονται οι μικροί αναγνώστες, ώστε να γίνουν και οι ίδιοι ήρωες. Διευρύνουν την κριτική τους σκέψη μιας και η θεματική ποικίλει σε βιβλία ψυχολογίας και παιδικών συναισθημάτων, σε ζητήματα διαφορετικότητας και φιλίας, σε περιβαλλοντικά και άλλα παραμύθια με στοχευμένα νοήματα για έναν πιο όμορφο κόσμο.

Η σκάλα της αγάπης



Εικόνα 4: Η σκάλα της αγάπης

Ένα όμορφο σύγχρονο βιβλίο είναι "Η σκάλα της αγάπης", της συγγραφέως Γιολάντας Τσορώνη - Γεωργιάδη που εκδόθηκε το 2014 στην Ελλάδα. Στο βιβλίο αυτό πρωταγωνιστής είναι ένα αστερί που χάνει την ισορροπία του και πέφτει στη γη, όμως πρέπει να επιστρέψει γρήγορα στον ουρανό, αλλιώς θα χάσει τη λάμψη του. Προσγειώνεται σε μία ζούγκλα και τα ζώα προσπαθούν να το βοηθήσουν. Το λιοντάρι με τη δύναμή του, η καμηλοπάρδαλη με το ύψος της, η μαϊμούδες με την ευκινησία τους και εν τέλει ένα μικρό μυρμηγκάκι έχει το τέλει σχέδιο και πετυχαίνει να το πάει στον ουρανό το αστερί, αποδεικνύοντας πως όλοι είμαστε καλοί σε διαφορετικά πράγματα, αλλά ακόμα καλύτεροι αν ενώσουμε τις δυνάμεις μας.

Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα



Εικόνα 5: Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα

Άλλο ένα ενδιαφέρον παιδικό βιβλίο είναι "Ο γύρος του κόσμου με μία βαλίτσα", της συγγραφέως Δόξας Κωτσαλίδου, που εκδόθηκε το 2017 στην Ελλάδα. Υπήρχε κάποτε η βασίλισσα Ζέα, που το όνομά της το πήρε από τη Ζωή και ήταν ένας χαρούμενος άνθρωπος που όλα τα έβλεπε όμορφα κι ωραία. Σε ένα υπόγειο ζούσε κι ένας βασιλιάς που του άρεσε το σκοτάδι και δεν ήθελε γέλια και χαρές, ούτε συμπαθούσε τη βασίλισσα Ζέα. Έτσι, την πήρε και τη φυλάκισε σε μία βαλίτσα και μόνο αν η βαλίτσα γύριζε όλο τον κόσμο και μάζευε εικόνες από κάθε μεριά της γης, μόνο τότε θα άνοιγε και θα ελευθέρωνε τη βασίλισσα. Η βαλίτσα ήταν μαγική, καθώς είχε φτερά για να πετάξει, κουπιά για να κολυμπήσει και ρόδες για να προχωρήσει. Η βασίλισσα και η βαλίτσα ξεκίνησαν το ταξίδι τους. Είδαν πολύ όμορφες εικόνες, αλλά και πολύ άσχημες. Είδαν φουρτουνιασμένες θάλασσες και μαύρους ουρανούς, πολιτείες μέσα στη λύπη και πολιτείες μέσα στη χαρά. Ένα αεροπλάνο έπεσε πάνω στη βαλίτσα και της έσπασε το φτερό και έκτοτε η βαλίτσα συνέχισε το ταξίδι με δυσκολία. Μετά από πολλές περιπέτειες γέμισαν με εικόνες τη βαλίτσα και επέστρεψαν στο παλάτι. Τότε η βαλίτσα έκανε ένα "κρακ" και άνοιξε. Η βασίλισσα δεν μπορούσε να πιστέψει αυτά που είχε δει και ο βασιλιάς της επιβεβαίωσε πως όλα ήταν αλήθεια. Υπάρχει ο πόλεμος, υπάρχει και η ειρήνη, δεν υπάρχουν μόνο ευτυχισμένες στιγμές, αλλά και δυσάρεστες και αυτό το ταξίδι είναι ζωή. Ένα ωραίο ταξίδι που όλοι κάνουμε κάθε μέρα!

Ο Αρλεκίνος



Εικόνα 6: Ο Αρλεκίνος

Ένα ακόμη σύγχρονο παραμύθι είναι "Ο Αρλεκίνος", της Ζωρζ Σαρή, που γράφτηκε το 2001 στην Ελλάδα. Στο βιβλίο αυτό, ένα μικρό αγόρι, ο Αρλεκίνος βλέπει τους φίλους του από το παράθυρο του σπιτιού του να περνάνε όμορφα την Κυριακή της Αποκριάς, ξεχυμένοι στους δρόμους, αλλά δεν μπορεί να πάει κι αυτός, γιατί δεν έχει αποκριάτικη στολή. Η μαμά του τον βλέπει να κλαίει και τον παροτρύνει να πάνε στη σοφίτα και να ψάξουν στα μπαούλα και ο Αρλεκίνος τρέχει με χαρά. Δυστυχώς όμως δεν καταφέρνουν να βρουν τίποτα παραπάνω από διάσπαρτα, πολύχρωμα κουρέλια μέσα σε σκόνες και αράχνες. Μετά από σκέψη, η μαμά παίρνει όλα τα κουρέλια και τα ράβει στην ραπτομηχανή, δημιουργώντας μια ολόσωμη, πολύχρωμη στολή. Ο Αρλεκίνος κατεβαίνει στο δρόμο με τη νέα του στολή και όλα τα παιδιά τον περιτριγυρίζουν και τον συγχαίρουν γι' αυτή, μα πιο πολύ χαίρεται που κέρδισε ένα χορό με μια όμορφη μπαλαρίνα φίλη του. Η μαμά καμαρώνει το γιο της από το παράθυρο και χαίρεται. Αυτή τη φορά κέρδισε η φαντασία που άλλαξε μία συνθήκη και όχι η πραγματικότητα στην οποία ο Αρλεκίνος δεν είχε χρήματα!

3ο Κεφάλαιο: Συγκριτικός πίνακας βασικών χαρακτηριστικών κλασικών και σύγχρονων παραμυθιών

Είναι αλήθεια ότι τα κλασικά με τα σύγχρονα παραμύθια εμφανίζουν διαφορές ως προς διαφορετικούς τομείς, τους οποίους και θα αναλύσουμε. Αρχικά, τα δύο είδη διαφοροποιούνται ως προς τη γλώσσα. Από τη μία πλευρά, τα κλασικά παραμύθια έχουν λεξιλόγιο σχετικό με τα λαογραφικά στοιχεία της εποχής, όπως η εργασία των ανθρώπων, οι καθημερινές τους συνήθειες και ο τρόπος με τον οποίο ψυχαγωγούνταν οι άνθρωποι. Ακόμη, ο λόγος των παραμυθιών ήταν καθαρά διδακτικός. Από την άλλη πλευρά, τα σύγχρονα παραμύθια έχουν πιο απλοϊκό και καθημερινό λεξιλόγιο που αφορμάται από τα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Ο λόγος των παραμυθιών είναι ευχάριστος και χιουμοριστικός και όχι μόνο διδακτικός.

Άλλο ένα σημείο στο οποίο εμφανίζονται διαφορές είναι τα σημεία στίξης. Στα κλασικά παραμύθια εντοπίζονται αρκετές επαναλήψεις στα σημεία στίξης, κυρίως θαυμαστικών ή αρκετών τελείων στη σειρά, υποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο, όχι έμφαση, αλλά υπερβολή. Απεναντίας, στα σύγχρονα παραμύθια τηρούνται αυστηρά οι κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματείας, ώστε να μην υπάρχουν παρερμηνείες.

Ακόμη μία απόκλιση σχετίζεται με τα περιγραφικά στοιχεία. Στα μεν πρώτα παραμύθια, ο τρόπος περιγραφής έχει μη ρεαλιστικές και υπερβολικές αναφορές, όπως για παράδειγμα: ένα καταπράσινο δάσος, στον καταγάλανο ουρανό, η πεντάμορφη, το τέρας, για εκατομμύρια χρόνια κ.α. Στα δε σύγχρονα παραμύθια γίνεται χρήση ενός ή δύο κατά σειρά επιθέτων, δοσμένων με απλά και κατανοητά λόγια που δεν μπερδεύουν τον αναγνώστη και ταυτόχρονα δίνουν έμφαση στην ποιότητα και τον πλούτο του ελληνικού λεξιλογίου.

Διαφορές μεταξύ των δύο ειδών εμφανίζονται και στο περιεχόμενό τους. Τα κλασικά παραμύθια έχουν στην πλειοψηφία τους πρωταγωνιστές ζώα του δάσους, πρίγκιπες, πριγκίπισσες, μάγισσες, μητριές, ξωτικά, γοργόνες και κάθε λογής μαγικό όν. Απεναντίας, στα σύγχρονα παραμύθια πρωταγωνιστούν άνθρωποι, κυρίως νεαρής ηλικίας, ώστε να ταυτίζεται ο αναγνώστης με τον ήρωα και κάποιες φορές εμφανίζονται και οι ενήλικοι γονείς τους. Επιπροσθέτως, τα κλασικά παραμύθια βασίζονται σε διδακτικές ιστορίες που έχουν ως θεωρητικό υπόβαθρο τους μύθους, ενώ τα σύγχρονα παραμύθια βασίζονται σε θέματα τόσο διδακτικά, όσο και ψυχαγωγικά. Πιο συγκεκριμένα, συνδυάζουν το πραγματικό με το φανταστικό, ώστε να προβληματίσουν τον αναγνώστη και να θελήσει να φανταστεί μόνος του τη λύση της πρόκλησης που υπάρχει στο παραμύθι.

Ανομοιότητες παρουσιάζονται και ως προς τα χαρακτηριστικά στοιχεία των δύο ειδών. Στα κλασικά παραμύθια επικρατεί το φανταστικό και το εξωπραγματικό στοιχείο, όπως για παράδειγμα τα μάγια, που έχουν κυρίαρχο ρόλο στις υποθέσεις των παραμυθιών, η αγριότητα και η πονηριά. Ωστόσο, τα σύγχρονα παραμύθια έχουν διαφορετική σκοπιά, μιας

και βασικό τους στοιχείο είναι η απομυθοποίηση. Η πραγματικότητα με τη φαντασία είναι αλήθεια ότι συνυπάρχουν, αλλά οι πρωταγωνιστές φέρονται βάση ενός ηθικού κώδικα συμπεριφοράς, σύμφωνα με τον οποίο, στο τέλος πάντα κερδίζει το καλό. Επιπλέον στο τέλος κάθε κλασικού παραμυθιού κάποιος έχει πεθάνει ή αναστηθεί (Σταχτοπούτα, Κοκκινόσκουφίτσα). Επίσης, το νόημα αυτών των παραμυθιών είναι διδακτικό με την έννοια ότι για το καλό σου θα πρέπει να ακούς τους άλλους και όχι τον εαυτό σου (μητριές, λύκοι). Αντίθετα, στα σύγχρονα παραμύθια το τέλος είναι χαρούμενο και ανακουφιστικό και στην πλειοψηφία τον παραμυθιών, διδακτικό.

Βασικές διαφορές εντοπίζονται και ως προς τα στερεότυπα των παραμυθιών. Βασικό στερεότυπο των κλασικών παραμυθιών είναι οι χαρακτήρες τους, μιας και αρκετά παραμύθια έχουν μια κακή μηριά, μια κακιά μάγισσα και έναν κακό λύκο, που είτε τρώει ανθρώπους, είτε ζώα, είτε καταστρέφει τα σπίτια των ζώων. Ακόμη, οι εκφράσεις που διατυπώνονται μέσα στα παραμύθια, γι' αυτού του είδους τους ήρωες μαρτυρούν τόσο τον εσωτερικό, όσο και τον εξωτερικό κόσμο των παραμυθιών και τις αντιλήψεις των ανθρώπων εκείνης της εποχής. Μολονότι αυτά τα στερεότυπα εντοπίζονταν στα παραμύθια για πολλές δεκαετίες, σήμερα τα παραμύθια με προκαταλήψεις δεν έχουν απήχηση στο αναγνωστικό κοινό προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Να σημειωθεί ότι δεν είναι λίγες οι προσπάθειες που έχουν γίνει, ώστε να ξαναγραφτούν τα κλασικά παραμύθια στη σύγχρονη εκδοχή τους.

Τα κλασικά με τα σύγχρονα παραμύθια διαφέρουν κατά πολύ ως προς την εικονογράφηση. Τα πρώτα παρουσιάζονται με ασπρόμαυρες εικόνες και ένα αρκετά επεξηγηματικό κείμενο, που καθιστά ξεκάθαρες τις λεπτομέρειες του παραμυθιού στα παιδιά. Τα δεύτερα έχουν πλούσια εικονογράφηση και η εικόνα προηγείται του λόγου. Έτσι, οι παραστάσεις είναι προσεκτικά σχεδιασμένες και δοσμένες με έντονα χρώματα. Λειτουργούν δηλαδή ως κόσμημα στο βιβλίο και σκοπό έχουν να διεγείρουν τη φαντασία του παιδιού και να το βοηθήσουν να κατανοήσει καλύτερα το κείμενο.

Άλλη μία διαφοροποίηση διακρίνεται στην περιγραφή των ηρώων. Τα κλασικά παραμύθια κάνουν μία γενική περιγραφή, ενώ τα σύγχρονα μία αναλυτική περιγραφή των ηρώων τους. Στα κλασικά παραμύθια οι ήρωες παρουσιάζονται με απόλυτα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, που δεν αλλάζουν από την αρχή ως το τέλος των παραμυθιών ό,τι κι αν παθαίνουν. Αντίθετα, στα σύγχρονα παραμύθια, οι ήρωες έχουν πολλαπλά επίπεδα ερμηνείας και μαθαίνουν από τα παθήματά τους, οπότε αλλάζουν. Επίσης, στα κλασικά παραμύθια υπάρχει έντονη η αντίθεση του κακού και του κακού ήρωα. Στα σύγχρονα παραμύθια, τα πράγματα δεν είναι τόσο σύνθετα, καθώς το καλό και το κακό βρίσκεται τόσο στο γυναικείο,

όσο και στο ανδρικό φύλο, χωρίς να υποβαθμίζει τη γυναίκα και κάθε χαρακτήρας έχει μεταβολές στη συμπεριφορά του, ώστε να υπάρχει δικαίωση και παιδαγώγηση.

Οι τομείς δράσεις των δύο ειδών είναι επίσης διαφορετικές. Τα πρώτα παραμύθια διαδραματίζονται αποκλειστικά στο σπίτι, συνήθως σε έναν οικογενειακό κύκλο, στο δάσος ή σε ένα παλάτι. Εντούτοις, στα σύγχρονα παραμύθια η δράση διευρύνεται πέρα από τον οικογενειακό τομέα και το σπίτι, στην κοινωνική ζωή, το εργασιακό περιβάλλον, τις ανθρώπινες σχέσεις, τη διαφορετικότητα, το διάστημα και την οικολογία.

Συνεχίζοντας, η συμπεριφορά των ηρώων έχει επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις. Στα κλασικά παραμύθια επικρατεί παθητικότητα και περιορισμός στον συναισθηματικό κόσμο των ηρώων και κυριαρχεί η εκδίκηση, η πονηριά και το αίσθημα της αδικίας. Αντίθετα, στα σύγχρονα παραμύθια η συμπεριφορά των ηρώων βασίζεται στην ανεξαρτησία και την ενεργητικότητα, γιατί όλοι πρέπει να αναλαμβάνουν τους ρόλους και τις ευθύνες που τους αναλογούν.

Συμπληρωματικά, σκοπός των κλασικών παραμυθιών είναι η αποκατάσταση και ο γάμος, ακριβώς όπως συνέβαινε και στην πραγματική ζωή των ανθρώπων εκείνης της περιόδου. Σκοπός των σύγχρονων παραμυθιών από την άλλη είναι η εξερεύνηση του κόσμου και η προσωπική εξέλιξη του ήρωα, του αναγνώστη και του μετέπειτα πολίτη.

Η πηγή εξουσίας στα κλασικά παραμύθια συγκεντρώνεται στην ομορφιά και στα πλούτη, ενώ στα σύγχρονα παραμύθια στον εσωτερικό κόσμο και τα χαρίσματα των ανθρώπων.

Άλλη μία κομβική αντίθεση σχετίζεται με την τέρψη. Η λύτρωση λοιπόν, επιτυγχάνεται στα κλασικά παραμύθια με την ταξική ανάδειξη και την αποκατάσταση, δηλαδή μόνο μέσω του γάμου. Στα σύγχρονα παραμύθια η ευτυχία επέρχεται με την εκπλήρωση των προσωπικών στόχων και ονείρων των ηρώων και γενικότερα με την επικράτηση του καλού και της γαλήνης.

Ακόμη μία διαφοροποίηση εντοπίζεται στην πηγή προβλημάτων των παραμυθιών, δηλαδή στον σχεδιασμό της πλοκής. Από τη μία πλευρά τα προβλήματα έρχονται από κακές μητριές που θέλουν πλούτη κι ομορφιά, από κακούς λύκους που χαλάνε σπίτια και τρώνε ζώα και ανθρώπους και από μάγισσες που βάση των δεξιοτήτων τους μπορούν να έχουν το πάνω χέρι, αλλά μόνο προς όφελός τους. Από την άλλη πλευρά, τα προβλήματα προέρχονται από την καθημερινή ζωή και μπορεί πολλές φορές να τα συναντούν οι ίδιοι οι αναγνώστες. Τέτοια ζητήματα είναι το bullying στο σχολείο, η γέννηση ενός δευτέρου παιδιού και η διαχείριση των συναισθημάτων του πρώτου παιδιού, το διαζύγιο, ζητήματα συμπεριφοράς και περιβαλλοντικά ζητήματα.

Επιπροσθέτως, διαφορετικές προσεγγίσεις σημειώνονται στην παροχή βοήθειας των προβλημάτων που τίθενται προς επίλυση. Στα κλασικά παραμύθια η βοήθεια έρχεται από ήρωες υπερφυσικούς, που δεν υπάρχουν στην πραγματική ζωή, όπως είναι οι νεράιδες, οι νεραϊδο-νονές, οι μάγισσες και τα ξωτικά. Στον αντίποδα, τα σύγχρονα παραμύθια έχουν μια πιο ρεαλιστική σκοπιά. Πιο συγκεκριμένα, ενδείκνυται η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και η απεύθυνση σε κάποιο οικογενειακό ή φιλικό πρόσωπο.

Η παραβατικότητα εντοπίζεται και στα δύο είδη παραμυθιών, αλλά πλαισιώνεται με διαφορετικό τρόπο. Στα κλασικά παραμύθια όταν κάποιος παραβεί έναν κανόνα αντιμετωπίζεται με αυστηρότητα και επιβάλλεται κάποια μορφή τιμωρίας. Στα σύγχρονα παραμύθια όταν κάποιος παραβεί έναν κανόνα υπάρχει σε πρώτο χρόνο διαλλακτική διάθεση, ώστε να συζητηθεί και να αποφανθεί οδήγησε τον ήρωα σε αυτή τη συμπεριφορά. Στη συνέχεια, ακολουθεί το κομμάτι της διαπαιδαγώγησης με σκοπό να μην επαναληφθεί η ίδια πράξη.

Τέλος, το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο γράφτηκαν τα κλασικά παραμύθια και επηρεάστηκαν από αυτό είναι μια πατριαρχική κοινωνία, σε αντίθεση με το κοινωνικό πλαίσιο των σύγχρονων παραμυθιών που έχει δράση σε μία πιο ριζοσπαστική, εκσυγχρονισμένη και δημοκρατική κοινωνία.

Ακολουθεί η κατηγοριοποίηση των παραπάνω διαφορών των σύγχρονων και των κλασικών παραμυθιών με τη μορφή πίνακα:

Χαρακτηριστικά	Κλασικά Παραμύθια	Σύγχρονα Παραμύθια
Γλώσσα	<ul style="list-style-type: none"> • Λεξιλόγιο σχετικό με τα λαογραφικά στοιχεία της εποχής: εργασία, καθημερινές συνήθειες και τρόπος ψυχαγωγίας των ανθρώπων. • Λόγος καθαρά διδακτικός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απλοϊκό και καθημερινό λεξιλόγιο επηρεασμένο πολλές φορές από τα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας. • Λόγος ευχάριστος, χιουμοριστικός, και διδακτικός.
Σημεία στίξης	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζονται επαναλήψεις στα σημεία στίξης των κλασικών παραμυθιών, όπως επανάληψη θαυμαστικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Τηρούνται αυστηρά οι κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματείας.

	που υποδηλώνει στοιχείο υπερβολής.	
--	------------------------------------	--

	•	•
	•	•
Περιγραφικά Στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Στον τρόπο περιγραφής των κλασικών παραμυθιών υπάρχουν μη ρεαλιστικές και υπερβολικές αναφορές, όπως: καταπράσινο δάσος, καταγάλανος ουρανός, πεντάμορφη, τέρας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η περιγραφή στα σύγχρονα παραμύθια γίνεται με τη χρήση ενός ή δύο επιθέτων, δοσμένων με απλά, κατανοητά λόγια, χωρίς να μπερδεύουν.
Περιεχόμενο	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωταγωνιστές είναι τα ζώα του δάσους, πρίγκιπες, πριγκίπισσες, μάγισσες, μητριές, ξωτικά, γοργόνες και μαγικά όντα. • Τα παραμύθια βασίζονται σε διδακτικές ιστορίες που προέρχονται από τους μύθους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρωταγωνιστές είναι τα ίδια τα παιδιά και πολλές φορές και οι ενήλικοι γονείς τους. • Τα παραμύθια βασίζονται σε θέματα διδακτικά και ψυχαγωγικά. Συνδιάζουν το πραγματικό με το φανταστικό, ώστε να προβληματίσουν.
Χαρακτηριστικά στοιχεία	<ul style="list-style-type: none"> • Επικρατεί το φανταστικό και το εξωπραγματικό στοιχείο. Τα μάγια έχουν κυρίαρχο ρόλο. Στοιχεία όπως η αγριότητα, η εκδίκηση και η πονηριά εντοπίζονται σε κάθε κλασικό παραμύθι. • Στο τέλος κάθε παραμυθιού κάποιος έχει πεθάνει ή έχει αναστηθεί (Κοκκινোসκουφίτσα, Σταχτοπούτα). Είναι διδακτικό με την έννοια πως για το καλό σου πρέπει να ακούς τους άλλους και όχι τον εαυτό σου (μητριά, λύκο κ.λπ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Βασικό στοιχείο είναι η απομυθοποίηση. Η πραγματικότητα με τη φαντασία να συνυπάρχουν. Οι πρωταγωνιστές συμπεριφέρονται βασιζόμενοι σε έναν ηθικό κώδικα συμπεριφοράς, όπου στο τέλος πάντα το καλό κερδίζει. • Το τέλος είναι χαρούμενο και ανακουφιστικό και αρκετές φορές διδακτικό.

Σtereότυπα	<ul style="list-style-type: none"> • Βασικό στερεότυπο όλων των κλασικών παραμυθιών είναι οι χαρακτήρες τους, που βασίζονται σε μητριές, μάγισσες και κακούς λύκους και μέσω των εκφράσεών τους αναδεικνύουν τόσο τον εσωτερικό, όσο και τον εξωτερικό κόσμο των παραμυθιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βιβλία με προκαταλήψεις και στερεότυπα δεν έχουν απήχηση σήμερα. Αντιθέτως, γίνεται προσπάθεια να εξαλειφθούν τέτοιου είδους παραμύθια και μάλιστα έχουν εκδοθεί πολλές παραλλαγές κλασικών παραμυθιών με σύγχρονα δεδομένα.
Εικονογράφηση	<ul style="list-style-type: none"> • Η εικονογράφηση των πρώτων κλασικών παραμυθιών ήταν ασπρόμαυρη και συμπλήρωνε ή επεξηγούσε το κείμενο, ώστε να είναι κατανοητό από τα παιδιά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η εικονογράφηση σήμερα είναι πλούσια, γιατί η εικόνα προηγείται του λόγου κι έτσι οι παραστάσεις είναι προσεκτικά σχεδιασμένες και με έντονα χρώματα. Λειτουργούν σαν κόσμημα στο βιβλίο και σκοπό έχουν να διεγείρουν τη φαντασία του παιδιού και να το βοηθήσουν να κατανοήσει καλύτερα το κείμενο.
Περιγραφή ηρώων	<ul style="list-style-type: none"> • Γενική περιγραφή του χαρακτήρα των ηρώων. • Ήρωες με απόλυτα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που δεν αλλάζουν από την αρχή ως το τέλος των παραμυθιών ό, τι κι αν παθαίνουν. • Αντίθεση καλού - κακού ήρωα σε κάθε παραμύθι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναλυτική περιγραφή του χαρακτήρα των ηρώων. • Οι άντρες και οι γυναίκες έχουν ισάξιους ρόλους. • Οι κινήσεις των ηρώων έχουν πολλαπλά επίπεδα ερμηνείας.
Τομείς δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Η δράση ξεδιπλώνεται αποκλειστικά στο σπίτι, την οικογένεια, το δάσος και το παλάτι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η δράση διευρύνεται σε τομείς, όπως η οικογένεια, το σπίτι, η κοινωνική ζωή, η εργασία, το περιβάλλον κ.α.

Συμπεριφορά	<ul style="list-style-type: none"> • Επικρατεί παθητικότητα και περιορισμός στο συναισθηματικό κόσμο των ηρώων. Κυριαρχεί η εκδίκηση και η πονηριά από τον έναν ήρωα στον άλλον. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η συμπεριφορά των ηρώων βασίζεται στην ανεξαρτησία και την ενεργητικότητα, καθώς όλοι αναλαμβάνουν ρόλους και ευθύνες.
Σκοπός	<ul style="list-style-type: none"> • Σκοπός των κλασικών παραμυθιών είναι η αποκατάσταση και ο γάμος, ακριβώς όπως συνέβαινε και στην πραγματική ζωή. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σκοπός των σύγχρονων παραμυθιών είναι η εξερεύνηση του κόσμου και η προσωπική εξέλιξη του καθενός.
Πηγή εξουσίας	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγή εξουσίας είναι η ομορφιά και τα πλούτη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πηγή εξουσίας είναι ο εσωτερικός κόσμος και τα χαρίσματα των ανθρώπων.
Τέρψη	<ul style="list-style-type: none"> • Η λύτρωση επιτυγχάνεται με την ταξική ανάδειξη, και την αποκατάσταση, δηλαδή μόνο μέσω του γάμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η ευτυχία επέρχεται με την εκπλήρωση των προσωπικών στόχων και των ονείρων των ηρώων και γενικότερα με την επικράτηση του καλού και της γαλήνης.
Πηγή προβλημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Τα προβλήματα έρχονται από κακές μητρίες που θέλουν πλούτη κι ομορφιά, από κακούς λύκους που χαλάνε σπίτια και τρώνε ανθρώπου και ζώα και από μάγισσες που βάση των ικανοτήτων τους μπορούν να έχουν το πάνω χέρι, αλλά μόνο προς όφελός τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα προβλήματα προέρχονται από την καθημερινή ζωή και μπορεί πολλές φορές να τα συναντούν και οι ίδιοι οι αναγνώστες, π.χ. bullying στο σχολείο, γέννηση δευτέρου παιδιού και ζήλια, περιβαλλοντικά ζητήματα
Παροχή βοήθειας	<ul style="list-style-type: none"> • Η βοήθεια έρχεται από ήρωες υπερφυσικούς που δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα, όπως νεράιδες, νεραϊδονονες, μάγισσες και ξωτικά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η βοήθεια είναι πιο ρεαλιστική, γιατί ενδείκνυται η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και η απεύθυνση σε κάποιο οικογενειακό ή φιλικό πρόσωπο.
Παραβατικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Όταν κάποιος παραβεί έναν κανόνα αντιμετωπίζεται με 	<ul style="list-style-type: none"> • Όταν κάποιος παραβεί έναν κανόνα υπάρχει σε πρώτο χρόνο διαλλακτική

	αυστηρότητα και υπάρχει τιμωρία.	διάθεση, ώστε να συζητηθεί και να αποφανθεί τι τον οδήγησε σε αυτή την συμπεριφορά, κι έπειτα ακολουθεί το κομμάτι της διαπαιδαγώγησης, για να μην επαναληφθεί η πράξη.
Κοινωνικό Πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> • Δράση σε μία πατριαρχική κοινωνία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δράση σε μία ριζοσπαστική, εκσυγχρονισμένη και δημοκρατική κοινωνία.

4ο Κεφάλαιο: Η Κοκκινোসκουφίτσα και η αγέλη των λύκων

Μία φορά κι έναν καιρό, σ' ένα δάσος όχι και τόσο μακρινό ζούσε η Κοκκινোসκουφίτσα, ένα μικρό κοριτσάκι με πλατύ χαμόγελο και ξανθές μπουκλές, που έμενε με τους γονείς και τον μικρό της αδερφό, τον Μενέλαο.

Η οικογένεια της Κοκκινোসκουφίτσας είχε ένα αγρόκτημα δίπλα στο σπίτι, με κασιόκες, κότες και μία μεγάλη αγελάδα, που έπιναν νόστιμο γάλα. Είχαν και δέντρα από τα οποία έστιβαν φρέσκους χυμούς και έφτιαχναν φρουτοσαλάτες. Στην Κοκκινোসκουφίτσα άρεσε ένα δημιουργεί πρόσωπα με τα φρούτα. Δύο φράουλες για μάτια, μία μπανάνα για μύτη, ένα κομμάτι πορτοκαλιού για χαμόγελο και σμέουρα για μαλλιά.

- "Πόσο μου αρέσουν τα φρούτα!", χαμογέλασε η κοκκινোসκουφίτσα κλείνοντας τα μάτια της και απολαμβάνοντας τη στιγμή.

Την επόμενη μέρα το πρωί ο καιρός είχε αλλάξει και το φθινόπωρο είχε μπει για τα καλά. Η μαμά της Κοκκινোসκουφίτσας χρειαζόταν την βοήθειά της.

- "Κορίτσι μου, θα ήθελα να πας μερικά μερικά φρούτα, γάλα και τυρί στην γιαγιά και στον παππού, γιατί ο καιρός αλλάζει και αν πιάσει καμιά μπόρα θα είναι δύσκολο να πάμε. Καλύτερα να περάσεις από το πέτρινο μονοπάτι και όχι από τη ρεματιά".
- "Εντάξει μαμά, κανένα πρόβλημα, θα μου κόψεις και μερικά τριαντάφυλλα από τον κήπο; Είμαι σίγουρη ότι θα χαρούν ο παππούς και η γιαγιά".

- “Μα φυσικά καλή μου! Θα τα πας περίφημα! Θα σε περιμένω να φτιάξουμε μαρμελάδα”, φώναξε η μαμά την ώρα που η Κοκκινোসκουφίτσα έφευγε χοροπηδώντας και τραγουδώντας.

Λίγα λεπτά αργότερα όμως, έπιασε μια μπόρα, που σαν κι αυτή δεν υπήρξε άλλη. Η Κοκκινোসκουφίτσα φοβόταν, γιατί ο ουρανός είχε γίνει μαύρος και τα μπουμπουνητά ακούγονταν όλο και πιο δυνατά. Άρχισε να τρέχει για να φτάσει πιο γρήγορα στη γιαγιά. Πήγε από τη ρεματιά που ήταν πιά σύντομος ο δρόμος, αλλά θυμόταν ότι δεν πρέπει να πλησιάζει το ρέμα. Σε μια λακούβα όμως, η λάσπη είχε μαλακώσει τόσο πολύ που η Κοκκινোসκουφίτσα έφτασε να κρατιέται από ένα κλαρί για να μην πέσει στο ρέμα.

Μια αγέλη λύκων πλησίαζε από μακριά. Ήταν πέντε λευκοί λύκοι, ένας μεγάλος που μάλλον θα ήταν ο μπαμπάς, τρία μικρά λευκά λυκάκια, που έμοιαζαν και με σκυλάκια, και μία λύκαινα. Ο πιο μεγαλόσωμος απ’ όλους τους λύκους έτρεξε και πήδηξε στη ρεματιά, μπήκε κάτω από την Κοκκινোসκουφίτσα, έβαλε δύναμη στα πόδια του, την πήρε στην πλάτη του και την ανεβασε πάνω.

Την ώρα που την μύριζε η Κοκκινোসκουφίτσα τον άρπαξε από τον λαιμό και τον αγκάλιασε για να τον ευχαριστήσει. Ο λύκος τραβήχτηκε. Μάλλον δεν είχε συνηθίσει σε χάδια. Επέστρεψε στη λύκαινά του και αφού μύρισε τα λυκάκια, για να βεβαιωθεί ότι όλοι είναι καλά, φύγανε προς το δάσος.

Δεν άργησε να φανεί και η μαμά με τον μπαμπά της Κοκκινোসκουφίτσας και τον μικρό Μενέλαο, που ήταν στην αγκαλιά της μαμάς, γιατί δεν περπατούσε. Ο μπαμπάς της την πήρε αγκαλιά και έτρεξαν για το σπίτι της γιαγιάς. Μπαίνοντας μέσα η Κοκκινোসκουφίτσα χαιρέτησε με ένα μεγάλο φιλί τον παππού και την γιαγιά και έκατσε στο σκαμνάκι της στο τζάκι. Η μαμάς της την πλησίασε και την αγκάλιασε σφιχτά:

- “Κοκκινোসκουφίτσα μου, σου οφείλω ένα μεγάλο συγγνώμη. Δεν περίμενα να αλλάξει τόσο γρήγορα ο καιρός, πως βρέθηκες όμως τόσο κοντά στο ρέμα;”
- “Μαμά δεν θα το πιστέψεις! Θυμάσαι εκείνη την αγέλη λευκών λύκων που τη βλέπουμε συνέχεια από το σπίτι μας και καμιά φορά τους αφήνουμε και φαγητό; Αυτός ο μεγάλος λύκος με έσωσε την ώρα που πήγα να πέσω στη ρεματιά. Ήρθε και με σήκωσε στην πλάτη του και κράταγα και ένα κλαρί και τον βοήθησα να ανεβούμε! Τον πήρα και αγκαλιά. Τους αγαπάω τους λύκους μαμα!”

Εκείνη την ώρα συμπληρώνει η γιαγιά:

- “Όλοι είμαστε μέρος της φύσης καλή μου Κοκκινোসκουφίτσα. Εμείς βοηθάμε τους λύκους και οι λύκοι εμάς. Αλλά... δεν έχουμε πει κοριτσάκι μου, πως όταν πιάνουν

μπόρες καθόμαστε σε ένα σημείο του μονοπατιού μέχρι να έρθει ο μπαμπάς να μας πάρει; Αυτό που έκανες ήταν πολύ επικίνδυνο.”

- “Έχεις δίκιο γιαγιά. Πάντα νομίζω ότι μπορώ να κάνω κάθε τι που σκέφτομαι, αλλά με τον καιρό ξέρω ότι δεν πρέπει να τα βάζουμε. Μην ανησυχείς όμως, το πήρα το μάθημά μου.”

Εκείνη την ώρα ο παππούς κατέφθασε στο σαλόνι με έναν δίσκο με πολύχρωμα κουπάκια:

- “Μήπως θέλει κανείς ζεστή σοκολάτα;”
- “Εγώ παππού, εγώ”, φωνάζε όλο χαρά η Κοκκινοσκουφίτσα.

4.1 Αντιθέσεις μεταξύ του κλασικού παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας και της σύγχρονης εκδοχής της

Το παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, τόσο στο κλασικό όσο και στο σύγχρονο πλαίσιο, απεικονίζει τις διαφορετικές προσεγγίσεις στην ανατροφή των παιδιών και την αλληλεπίδραση της οικογένειας με το εξωτερικό περιβάλλον. Στην κλασική εκδοχή, η Κοκκινοσκουφίτσα με την μητέρα της ζουν σε ένα δυσλειτουργικό περιβάλλον χωρίς πατρική παρουσία. Η γιαγιά ζει απομονωμένη στο δάσος, υπογραμμίζοντας την απουσία μιας υποστηρικτικής δομής. Αυτή η εκδοχή του παραμυθιού παρουσιάζει μια οικογένεια που δεν παρέχει επαρκή προστασία και καθοδήγηση για την μικρή, γεγονός που αναδεικνύεται από την αφέλεια της και την επικίνδυνη απόφαση της μητέρας να την στείλει στο δάσος.

Αντίθετα, στη σύγχρονη εκδοχή, η Κοκκινοσκουφίτσα είναι μέλος μιας λειτουργικής πυρηνικής οικογένειας, που ζει σε αρμονία με τη φύση και τα ζώα. Οι παππούδες της Κοκκινοσκουφίτσας ζουν μαζί αγαπημένοι λίγα μέτρα πιο μακριά από το σπίτι της. Η οικογένεια της φαίνεται ότι προάγει την αυτονομία της μέσω της ανάληψης ευθυνών, ενώ παράλληλα παρέχει ασφάλεια και καθοδήγησή μέσω της πληροφόρησης για κάθε απρόσμενο κίνδυνο στο δάσος. Η μητέρα είναι προσεκτική απέναντι στον τρόπο που παρουσιάζει τους κινδύνους και εφιστά την προσοχή της Κοκκινοσκουφίτσας σε συγκεκριμένα ζητήματα έχοντας πάντα και ένα δεύτερο πλάνο. Τα λάθη αποδίδονται σε ρεαλιστικούς παράγοντες, όπως η απροσδόκητη βροχή, και όχι σε έλλειψη φροντίδας ή ανευθυνότητα.

Επιπροσθέτως, στην κλασική εκδοχή, ο λύκος προσωποποιεί την πονηριά και την κακία, απεικονιζόμενος ως σαφής απειλή για την Κοκκινοσκουφίτσα και τη γιαγιά της. Η μητέρα γνωρίζει για την παρουσία επικίνδυνων λύκων στο δάσος και εφησυχάζεται στο ότι το παιδί θα ακολουθήσει το σωστό μονοπάτι, αγνοώντας πως και τα δύο μονοπάτια είναι μέρος της φύσης στην οποία ζουν και κινούνται οι λύκοι. Στη σύγχρονη εκδοχή, ο λύκος παρουσιάζεται με μια πιο ρεαλιστική και θετική ματιά. Αναγνωρίζει τη βοήθεια της οικογένειας που παρείχε φαγητό στα παιδιά του και ανταποδίδει με καλοσύνη τη βοήθειά του σε μια στιγμή κρίσης, υπογραμμίζοντας την αλληλεξάρτηση μεταξύ φύσης και ανθρώπων. Άλλωστε είναι γνωστό πως οι λύκοι που ζουν κοντά σε κατοικημένες περιοχές τείνουν να είναι πιο ήμεροι και εξοικειωμένοι με τους ανθρώπους.

Η κατάληξη των δύο παραμυθιών δείχνει επίσης την εξέλιξη στις οικογενειακές σχέσεις και την επίλυση προβλημάτων. Στην κλασική εκδοχή, η βία και η εκδίκηση επιλέγονται ως λύση, ενώ στη σύγχρονη εκδοχή, η οικογένεια αναλαμβάνει τις ευθύνες της και η μητέρα ζητά συγγνώμη από το παιδί μιας και λάθη κάνουν και οι μεγάλοι. Αυτές οι διαφοροποιήσεις αντικατοπτρίζουν τις σύγχρονες αξίες της συνεργασίας, της κατανόησης και της συνύπαρξης με τη φύση, καθώς και την έμφαση στη συναισθηματική ασφάλεια και την υπευθυνότητα εντός της οικογένειας. Με διαλλακτικό πνεύμα και χωρίς να φωτίσουν περισσότερο το γεγονός μιας και όλα πήγαν καλά, η κουβέντα κλείνει με μια ζεστή σοκολάτα και αγκαλιά.

Επίλογος

Τα παραμύθια, είτε κλασικά, είτε σύγχρονα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των παιδιών, προσφέροντάς τους ευκαιρίες να αναπτύξουν τη φαντασία τους, τις γλωσσικές τους δεξιότητες και την κατανόηση του κόσμου γύρω τους. Ωστόσο, αναλύθηκαν παραπάνω σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ειδών.

Τα κλασικά παραμύθια περιέχουν αρχέτυπα και μοτίβα που έχουν διατηρηθεί στο χρόνο, όπως ο αγώνας του καλού και του κακού, η αναζήτηση του ήρωα ή τα διδάγματα ηθικής. Επίσης, αντιπροσωπεύουν την πολιτισμική κληρονομιά και τις παραδόσεις διάφορων λαών, συνδέοντας μεταξύ άλλων την ιστορία με τη λαογραφία. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις βιβλίων που χαρακτηρίζονται από έντονο συμβολισμό, ο οποίος άλλες φορές βοηθά τα παιδιά να εντυπώσουν σε βαθύτερες έννοιες και άλλες τα φοβίζουν και τα απομακρύνουν. Είναι δεδομένο ότι πολλά από τα κλασικά παραμύθια που επιβιώνουν μέσα στους αιώνες, έχουν

διαχρονική αξία και αγγίζουν διάφορες γενιές, οι οποίες γενιές μεταφέρουν στα παιδιά και στα εγγόνια τους, αυτές τις ιστορίες, επειδή τις γνωρίζουν βιωματικά. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως τα παραμύθια είναι αντίστοιχα των αναγκών των παιδιών της σημερινής κοινωνίας και κουλτούρας.

Τα σύγχρονα παραμύθια, αντικατοπτρίζουν σύγχρονες κοινωνικές αξίες και θέματα, όπως η διαφορετικότητα, η ενσυναίσθηση και η περιβαλλοντική συνείδηση. Οι ιστορίες αυτές είναι πιο σχετικές με τα σημερινά παιδιά και την πραγματικότητα που βιώνουν. Επιπλέον, τα σύγχρονα παραμύθια μπορούν να παρουσιάζουν πιο πολύπλοκους χαρακτήρες και καταστάσεις, δίνοντας στα παιδιά την ευκαιρία να αντιμετωπίσουν θέματα που τους απασχολούν στην καθημερινότητά τους με έναν πιο προσιτό και κατανοητό τρόπο. Ακόμη, η γλώσσα είναι σύγχρονη και προσαρμοσμένη στη γλωσσική καθημερινότητα των παιδιών, κάτι που τους βοηθά να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες πιο αποτελεσματικά. Τέλος, συνοδεύονται από εντυπωσιακή εικονογράφηση, ενώ ορισμένα βιβλία ενσωματώνουν και τεχνολογικές καινοτομίες, όπως διαδραστικές εφαρμογές και ψηφιακές μορφές.

Συμπερασματικά, τόσο ένας γονιός όσο και ένας εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ένα σύγχρονο και όχι ένα κλασικό παραμύθι, γιατί στο σύγχρονο ενυπάρχουν αναφορές και καταστάσεις που είναι πιο σχετικές με τη καθημερινή ζωή των παιδιών σήμερα. Ταυτόχρονα, μέσα από τέτοιου είδους παραμύθια, τα παιδιά μπορούν να μάθουν για κοινωνικά ζητήματα και αξίες που διαδραματίζονται σήμερα, όπως η ισότητα και η αποδοχή της διαφορετικότητας. Η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στα βιβλία είναι ακόμα ένα προσόν που τα κάνει πιο ελκυστικά και βοηθά στην σφαιρική ανάπτυξη των παιδιών που ζουν σε έναν, ως επί το πλείστον, ψηφιακό κόσμο. Όπως όλα εξελίσσονται μέσα στα χρόνια και προοδεύουν, έτσι και τα σύγχρονα παραμύθια είναι γραμμένα με γνώμονα τις σημερινές παιδαγωγικές και αναπτυξιακές θεωρίες, γεγονός που έχει αντίκτυπο στη ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Ανακεφαλαιώνοντας, τα σύγχρονα παραμύθια αποτελούν συνέχεια των κλασικών, απλά είναι γραμμένα με τρόπο που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας.

Βιβλιογραφία

Αριστοτέλης. (n.d.). *Ηθικά Νικομάχεια*. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ
1094a-1094b

Πλάτωνας. (n.d.). *Πολιτεία*.

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=111&page=129

Πλάτωνας. (n.d.). *Ιών*.

https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=510&m=1

Φιλαναγνωσία και Παιδική Λογοτεχνία. (Αθήνα, 1994). Εκδόσεις, Δελφίνι.

Χάρης, Π. (Αθήνα, 1973). *"Η Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία (πριν κι έπειτα από την Πηνελόπη Δέλτα"*. Έλληνες Πεζογράφοι. Retrieved May 17, 2024, from
https://issuu.com/diavazo.gr/docs/aa308_issue_346

Γιάκου, Δ. (1979). *Κρητική της "Νεοελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας" της Νιν. Κοντράρου*. περ. "Νέα Εστία".

- Πολίτης, Λ. (Αθήνα, 1980). *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (Γ' εκδοχή ed.). ΜΙΕΤ.
- Χουίζινγκα, Γ. (1989). *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι*. Εκδόσεις, Γνώση.
- Γιάκου, Δ. (Αθήνα, 1989). *Ιστορία της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας από τον ΙΘ' αιώνα έως σήμερα*". Εκδόσεις, Παπαδήμα.
- Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου, Λ. (1990). *"Η Παιδική Λογοτεχνία στην Εποχή μας"*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Σπινκ, Τ. (1990). *"Τα παιδιά ως αναγνώστες"*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Ανδρουτσοπούλου, Λ. Π. (Αθήνα, 1990). *"Η παιδική λογοτεχνία στην εποχή μας"*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Δελώνης, Α. (Αθήνα, 1991). *"Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό και Νεανικό Βιβλίο"*. Εκδόσεις, ΓΡΗΓΟΡΗΣ.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (Αθήνα, 1991). *Η Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία κατά τη Μεταπολεμική Περίοδο 1945 - 1958*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Ποσλάνιεκ, Κ. (1992). *Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Εγκάν, Κ. (1992). *Imagination in Teaching and Learning: Ages 8 to 15*. Routledge.
- Κιτσαράς, Γ. Δ. (Αθήνα, 1993). *"Το Εικονογραφημένο Βιβλίο στη Νηπιακή και Πρωτοσχολική Ηλικία"*. Εκδόσεις, ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ.
- Αυδίκος, Ε. Γ. (1994). *Το λαϊκό παραμύθι: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Εκδοσεις, Οδυσσεας.
- Ανδρουτσοπούλου, Λ. (Αθήνα, 1995). *"Όπως και στ' αηδόνια..." Για την Παιδική Λογοτεχνία Χωρίς Ψευδαισθήσεις*. Εκδόσεις, ΠΑΤΑΚΗ.
- Κατσίκι - Γκιβάλου, Ά. (1995). *"Το θαυμαστό ταξίδι"*. Εκδόσεις, ΠΑΤΑΚΗ.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1996). *Τάσεις και εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Εκδόσεις των φίλων.

- Σταφυλάς, Μ. (1998). *"Διαρκής Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας"*. Περιοδικό, Πνευματική Ζωή.
- Ασωνίτης, Π. (Αθήνα, 2001). *"Η Εικονογράφηση στο βιβλίο της Παιδικής Λογοτεχνίας"*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Πάτσιου, Β. (Αθήνα, 2001). *"Η Διάπλασις των Παίδων" 1879 - 1922 Το Πρότυπο και η Συγκρότησή του*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Κανατσούλη, Μ. (Θεσσαλονίκη, 2002). *"Εισαγωγή στη Θεωρία και Κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας"* (2η Έκδοση ed.). Εκδόσεις, University Studio Press.
- ΥΠΕΠΘ., Π.Ι. (2003). *"Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Νηπιαγωγείου*. Αθήνα, ΟΕΔΒ.
- Γιάκος, Δ. (Αθήνα, 2008). *Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας*. Εκδόσεις, ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (Αθήνα, 2010). *"Η τέχνη και η τεχνική του παραμυθιού"*. Εκδόσεις, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ.
- Φρόνιτ, Σ. (2011). *Ο ποιητής και οι φαντασιώσεις*. Εκδόσεις, Πλέθρον.
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2011). *"Το παραμύθι στην εκπαίδευση, Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση"* (Εκδόσεις, Διάδραση ed.).
- Δουλάμη, Σ. (2011). *"Η γοητεία των παραμυθιών : Χρήση και αξιοποίησή τους στο χώρο της Ειδικής Αγωγής."* https://www.plogos.gr/TEYXH/2011_1web/2doylami.pdf
- Καρακίτσος, Α. (2012). *"Περί Παιδικής Λογοτεχνίας"*. Εκδόσεις, ΖΥΓΟΣ.
- Κανατσούλη, Μ. (Αθήνα, 2018). *"Εισαγωγή στη Θεωρία και Κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας, Σχολικής και Προσχολικής Ηλικίας"* (Γ' Έκδοση). Εκδόσεις, UNIVERSITY STUDIO PRESS.

- Cooper, J. C. (1988). "Ο θαυμαστός κόσμος των παραμυθιών: αλληγορίες της εσωτερικής ζωής, πορεία προς την ωριμότητα : αρχέτυπα στοιχεία και συμβολισμοί στα κλασσικά παραμύθια (J. Fenimore Cooper, Trans.)". Εκδόσεις, Θυμάρι.
- Evans, M. (2004). "Gender and social theory". Εκδόσεις, METAIXMIO.
- Giambattista, B. (Ιταλία, 1697). *Cendrillon*.
- Grimm, B. (Γερμανία, 1812). *Kinder- und Hausmärchen*.
- Perrault, C. (Γαλλία, 1697). *Le Petit Chaperon Rouge*.
- Zipes, J. (1988). "The Brothers Grimm. From Enchanted Forests to the Modern World". New York & London: Routledge.
- Zipes, J. (1994). *Fairy Tale as Myth, Myth as Fairy Tale*. Lexington: University of Kentucky Pre.